

Neakivaizdinis VILNIUS

Nr.

17

Žydyti vilniaus
kolonija

Toli toli,
Pavilny

Pokalbis su psichologu
Evaldu Kazlausku

Miesto jausmų
terapija

Pasimatymas
kino salėje

Ta planeta
„Skalvija“

2023 Pavasaris

Žibintininko skulptūra

Literatų namai

Naujamiestis

Kino centras
„Skalvija“

Perkūnkiemis

VU mokslo namai

Vingio parkas

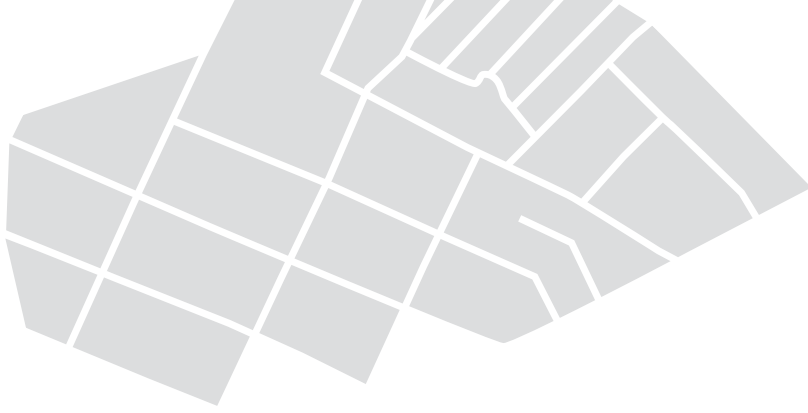
Pupojų ežeras

Kalnų parkas

Užupio meno
inkubatorius

Pavilnys

Konvickio namas

Pavasarij senas jaunas Vilnius pasineria į jausmų sluoksnius. Kaip pažinti, pripažinti ir pamilti? Per istoriją, žmones, vietas, skonus.

Asmeniniai žemėlapiai veda į atgimusį dailininko Rusecko namą – Literatų namus. Daug jausmų kelia seniausias miesto kino teatras „Skalvija“. Čia dirbusios Sonata Žalneravičiūtė ir Jurga Vilė prisimena romantiškus nutikimus. O nuo Perkūnkiemio iki Naujamiesčio keliaujantis fotografas Marius Morkevičius pasakoja apie sostinės jausmų dėžutes.

Patirti miesto terapiją per gyventojų jausmų sluoksnius kviečiame skaitant Jurgitos Ogulevičiūtės-Guehlke interviu su Vilniaus universiteto profesoriumi, psichologu Evaldu Kazlausku. Vilnius atsparus miestas, o jo žmonės? O žmonės gali miestą pereit miškais, paupio takais. Ir bus vaizdų terapija

pagal dailininkę Mykolę Ganusauskaitę. Arba karalienės Barboros pusryčių terapija – varškėčiai.

Gidė Gabija Lunevičiūtė atskleidžia Pavilnio vingiuotas paslaptis. Prieš šimtą metų statytos medinės pilaitės, saulėlydžiai palei geležinkelį. Pats miestas yra troleibusas ir sapnas. „Vilnius 700“ kalbina MO vadovę Mildą Ivanauskienę ir režisierių Donatą Ulvydą, kurie interpretuoja Ričardo Gavelio Vilnių. Poetų Vilnių patirsite eidami gido Donato Jokūbaičio maršrutu.

Ar Vilniui kas nors sukūrė valsa? Žinoma! Vilniaus muziejaus parodos kuratorė Rūta Miškinytė pasakoja apie penkias spalvingiausias Vilniaus suvenyrų paieškas. Yra ir jausmų suvenyrų. Visais laikais vilniečiai ėjo į pasimatymą „prie katedros 19 valandą“. O jūs?

Kur renkasi Vilniaus literatai?

Rugilė Audenienė
Manto Judriaus nuotraukos

VIETA

„Pirmiausia atveriu langines,
pasisveikinu su namais ir
Žibintininku“, – taip prasideda
Vilniaus literatų namų direktorės
Rūtos Elijošaitytės-Kaikarės darbo

diena. Nauja vieta, kurios langų
raštų geometrija persipina su čia
užsukančių rašytojų, skaitytojų,
vertėjų, dizainerių, kaimynų, miesto
svečių maršrutais, jau verda nuo
gyvenimų ir istorijų.

Literatų namai visada buvo susiję su knygomis: čia veikė ne vienas knygynas.

Įkritis tarp bažnyčių Šventojo Jono gatvėje, užvertus galvą į bokštus, galima ir praeiti Literatų namų, įsikūrusių pastate rusvomis sienomis, žemais senamiesčiui būdingais langais, duris. Reikėtų dairytis galerijos „Medūza“, skulptūros „Žibintininkas“ ir nenuklysti toliau restorano „Ertlio namas“. Greičiausiai

čia kojos pačios atves – Literatų namuose kiekvieną savaitę vyksta renginiai suaugusiems ir vaikams, buriasi senjorų ir jaunimo knygų klubai, kasdien veikia paroda knygų tema. Paskelbus Vilnių UNESCO literatūros miestu, atgiję Šv. Jono gatvės 11 pastato kambariai savaime tampa visiems praeiviams atviru literatūros informacijos centru.

Pastatas Šv. Jono g. 11 stovėjo Vilniaus katedros kapitulai priklausiusiame kvartale.

Nuo knygyno iki knygyno

Su naujomis patalpomis Literatų namų kūrėjos paveldėjo ir persipinančias jų istorijas. Vienoje seniausių Vilniaus gatvių esančio pastato trikampė forma išliko nepaisant už jo sienų ir viduje virusių įvykių. Sunkios durys veda į laiką sluoksniuojančias erdves

su nišomis, langai storais stiklais išsina į tykų trikampį vidinį kiemėlį. „Pereini skirtingus laikus ir matai, kad pirmame aukšte visą laiką virė gyvenimas – būta ir smuklių, ir parduo-tuvių, ir bendrabučių, veikė knygynas, keitėsi gyventojai“, – pasakoja VŠĮ „Vilnius UNESCO literatūros miestas“ direktorė Rūta Elijošaitė-Kaikarė pastebėdama, kad nors namas ne kartą restauruotas, išliko jo istoriją jungianti gija – knygos.

Namas kurį laiką priklausė Vilniaus dailininkui ir kolekcininkui Boleslovui Mykolui Ruseckui ir iki šiol dažnai vadinamas Rusecko namu.

Pastatas Šv. Jono g. 11 stovėjo Vilniaus katedros kapitulai priklausiusiame kvartale. XVI–XVII amžiuje čia nuomojosi butus Šv. Jonų bažnyčios muzikantai. 1831 metais bajoras Francas Vojcechoviczius atidarė kavinę. Namas kurį laiką priklausė Vilniaus dailininkui ir kolekcininkui Boleslovui Mykolui Ruseckui ir iki šiol dažnai vadinamas Rusecko namu. Grįžęs iš Romos, dailininkas po

kurio laiko apsigyveno jame – 1890 metais minimas kaip namo savininkas. B. Ruseckas iš namų Šv. Jono gatvėje eidavo tapyti portretų, piešti miesto apylinkių vaizdų į dirbtuvę Pilies gatvėje.

Po kelių dešimtmečių vilniečiai, užėję į pirmame aukšte atsidariusį Waslawo Makowskio knygyną, galėjo nusipirkti ar net pasiskolinti knygų. Knygininkė ir visuomenės veikėja Marija Šlapelienė atsiminimuose rašė, kad Vilniui labai reikalingas lietuviškas knygynas, nes gatvės apačioje veikiantis Makowskio knygynas turi tik lenkiškų knygų. Nuo 1909 metų šiuo adresu vilniečiai ieškodavo korsetų dirbtuvės, šepečių parduotuvės „Marciana“, žinomiausios Skinderio avalynės parduotuvės, o 1912–1915 metais duris atvėrė Lichtmacherio knygynas. Dabar Literatų namuose pilnėja knygų apie Vilnių kolekcija.

Atvira ir verdanti gyvybe vieta

Surinkta istorine medžiaga su mūsų žurnalo skaitytojais pasidalijusi istorikė, knygų apie miesto praeitį autorė dr. Aelita Ambrulevičiūtė pasakoja, kad, lyginant su kitais kvartalo namais, namo Šv. Jono g. 11 gyventojai turėjo daugiau komforto. Paprastai patogumų būta reprezentatyviausiuose namo butuose beletažė, arba antrame ar trečiame aukšte, su paradiniu jėjimu iš gatvės. Visuose septyniolikoje namo butų veikė elektra. Tačiau patogumai buvo nevienodi. Štai, pavyzdžiui, 11-ame bute įvestas tik elektrinis apšvietimas, 12-ame bute – elektra ir vandentiekis. Keli namo butai jau turėjo vonią ir klozetą, 10-as butas – tik klozetą, o poroje butų reikėjo sukis be patogumų.

Vilnietis su 25–100 litų kišenėje 1940 metais

čia galėjo nuomotis nuo 16 iki 55 kvadratinų metrų ploto butą. Pastatas atitiko ir kukliau, ir prabangiau gyvenančių poreikius. Štai viename iš butų veikė skalbykla, dviejuose – krautuvės, o keturių kambarių bute rūsyje spaudėsi įvairi publika: sanitaras Feliksas Minkevičius ir malkų pjovikas Stanislovas Tvardovskis, namų valdytojas Vladislovas Petrauskas su žmona Konstancija, geležinkelio darbuotojas Viktoras Ančiukas su žmona Jelena ir dukra, kirpėjo mokinys Enrikas Korvelis, du darbininkai.

„Įdomi istorija, siekianti ir šiuos laikus, – Vilniaus klube vyko Rasos Antanavičiūtės ir Marijos Drėmaitės knygos „Neįgyvendintas Vilnius“ pristatymas. Užsimezgė pokalbis apie įvairių kalbų miestą, kaip žmonės gyveno čia 1950–1960 metais. Ir viena ponija pasakojo: „Mes žaisdavome gatvėje, nes kiemai buvo maži. Užaugau Šv. Jono gatvėje, prie universiteto, kur stovi Žibintininkas. Turėjome kiemą, jame augo medis.“ Parėjusi žiūrėjau pro langą, lyginau pasakojimą su vaizdu, kol supratau – tai mūsų kiemas!“ – netikėtai atsivėrusį pastato istorijos blyksnį prisimena R. Elijošaitytė-Kaikarė.

Lankytojai pastebi, kad Literatų namai primena jaukius namus, kuriuose nori užsibūti.

Šv. Jono gatvės vaikai užaugo, su Nepriklausomybe pastate trumpai blykstelėjo restorano „Baltijos sakalas“ valanda, o nuo 1996 metų pradėjo veikti Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija ir galerija, kurios šach-

M. Mažulė ir R. Eišiošaitytė-Kaikarė, iškalbavusių užėjusių istorijas.

Patalpose daug geometriškumo – ir langai, ir akmeninės grindys, ir net grotos tinka.

matinės grindys gerai įsikibusios į daugelio vilniečių atmintį.

Pastato kaimynai mielai užaina pasidalyti istorijomis. Užbėga skaitytojai, rašytojai, dizaineriai, dailininkai, kritikai, leidėjai, vertėjai, ateina mamos su vaikais. Lankytojai pastebi, kad Literatų namai primena jaukius namus, kuriuose nori užsibūti. „Namai atvira vieta, visi gali čia ateiti ir jaustis gerai“, – kviečia R. Elijošaitytė-Kaikarė ir Vilniaus UNESCO literatūrinio miesto projektų vadovė Marija Mažulė.

Geometriškumas ir paslaptys

Pirmą kartą pastato duris pravėrus vasarą, į akis krito aptrupėjusios sienos, nosis spaudė senamiesčio kvapai, bet į pastatą besiskverbianti miesto šviesa Literatų namų kūrėjoms pasakojo kitokią istoriją: „Šiose patalpose daug geometriškumo – ir langai, ir akmeninės grindys, ir net grotos tinka. Vakare, kai

išeini į lauką ir iš gatvės krinta šviesos, tokius gražius šešėlius meta ant grindų...”

Nors į Literatų namus susibėga daugybė istorijų ir idėjų, ši vieta tiesia atšakas į visą miestą.

Ant vienos iš sienų netikėtai ima ryškėti rašytojų momentinių fotografijų galerija. Darbo vietoje įsitaiso senas stalas. Erdvės neskubriai atskleidžia autentišką grožį. Jose vis drąsiau kuriasi teksto ir vaizdo dirbtuvės, vyksta skaitymai, akademinės bendruomenės mokymai, įprastų ir netikėtų žanrų susitikimai su rašytojais: prozininkais, poetais, dramaturgais.

Literatų namai yra viena iš nedaugelio vietų, turinčių kambarėlį vaikams, tad net suau-

gusiųjų renginiuose jie gali žaisti ir skaityti knygas įvairiomis kalbomis – nuo latvių iki prancūzų. Viena iš kambarių – šešios darbo vietos nuo vienišo rašymo namuose bėgantiems literatūros lauko veikėjams. Judesio sukuryje gyvenančios R. Elijošaitytė-Kaikarė ir M. Mažulė stengiasi, kad literatūros renginiai būtų kokybiški, taip pat yra atviros tam, kas dar neaptarta viešojoje erdvėje. Štai vieni skaitytojai siūlo diskusiją apie meilės romanus, kiti nori atskleisti daugiasluksnę Vilniaus literatūrą, imti ir išsiaiškinti, ar vilniečiai „nelabai mėgsta Adomą Mickevičių“, ar tiesiog per mažai jį pažįsta.

Nors į Literatų namus susibėga daugybė istorijų ir idėjų, ši vieta tiesia atšakas į visą miestą. Viena renginyje paaiškėjo, kad esama šiuolaikinių rašytojų, su užsidegimu pasakojančių apie buvusius Vilniaus rašytojus, tad laukia išskirtinės ekskursijos. Su Ukrainos centru kalbamas apie ekskursijas Taraso Ševčenkos takais. Planuose rašytojų rezidencijų programa, kelionės pas kitų miesto rajonų literatų bendruomenes. Literatų namų tiesės nuves ir į Rašytojų namą Antakalnyje, ir į Justiniškes.

O paslaptys? Atėję į renginį ar padirbėti žmonės, pamatę laiptus, atkakliai veržiasi į namo rūšį. Marija su Rūta juokiasi, kad kol kas jis tuščias, nors turi paslaptį. „Kai darėme remontą, nusileidau į rūšį, ten radau ant sienų pelėsio, – prisimena M. Mažulė. – Purškiau, valiau tą pelėsį, ir staiga pradėjo skambėti visų bažnyčių aplinkui varpai. Mane apėmė jausmas, kad laiko mašina nusikėliau kelis šimtmečius atgal.“

Darbo dienos pasibaigus, Literatų namų langinės užveriamos, lieka tik Žibintininko ramybė ir šviesos žaismai. Kartą išeidama

R. Elijošaitytė-Kaikarė kitoje gatvelės pusėje esančio namo trečiojo aukšto lange pastebėjo augalą, kurio forma atkartoją Žibintininko stovėseną. Spėjo pamatyti, nufotografuoti – ir daugiau toks vaizdas nebeapsikartojė.

Kur?

Šv. Jono g. 11

Daugiau

www.vilniusliterature.lt

Net ir į suaugusiųjų renginius atėję vaikai randa ką veikti.

ISTORIJA

Pasimatymas kino planetoje „Skalvija“

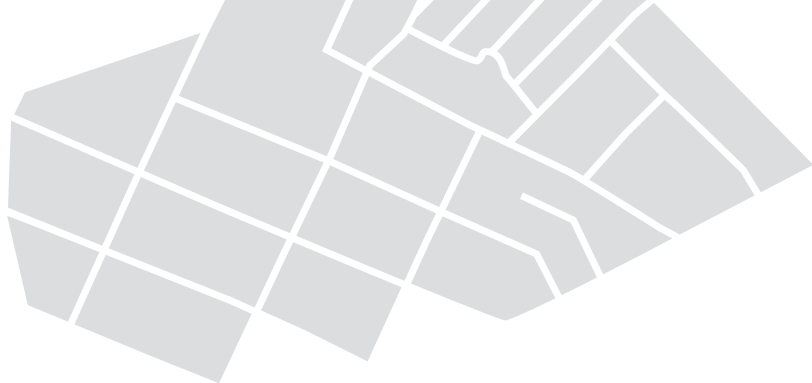
Jurga Vilė

Sonata Žalneravičiūtė

Daumanto Savicko nuotraukos

„Skalvijoje“ nutiko romantišnių istorijų ir bent vienerios piršlybos.

**„Kino teatro kėdė – ne šiaip kėdė.
Joje sėdėjo kažkieno vaikas,
aštuoniasdešimtmetis senolis,
benamis ir ministras. Kėdėje pasilieka
ne tik sėdinčiųjų atsineštos istorijos,
bet ir tos, kurios patiriamos žiūrint
filmą. Niekas nesužinos, kiek kartų ant
konkrečios kėdės sėdėta. Ant jos gal
pirmąkart pamatytas ir pamiltas kinas.
Ant jos sėdint miegota, įsimylėta,
verkta. Gal mėginta užsimiršti ko nors
netekus. Gal dainuota, pritariant filmo
herojams. Juoktasi. <... > Kino teatro
kėdė – ne šiaip kėdė. Ji – visa istorija.“**

Tai Lietuvos kino teatrų istorijos tyrinėtojos Sonata Žalneravičiūtės 2016 metų birželio mėnesio „Skalvijos“ brošiūros įžanga. Prisimenu, kaip laukdavome tų įžangų, tokių poetiškų, šmaikščių, nostalgikų... Nešiodavomės jas kišenėse. Kadaiše Sonata ir aš (tuo metu dirbau filmų vertėja) susipažinome šiame kino teatre. Turime ten ir savo mėgstamas kėdes, abi pirmas, tik Sonata – antroje, aš – ketvirtoje eilėje. Šiandien mus jungia daug dalykų, bet Kinas išlieka mūsų draugystės pagrindas.

JURGA: Sonata, kadaiše susipažinome „Skalvijoje“, iki šiol ten susitinkame įvairiomis progomis. Pakalbėkime apie tai, kokie keliai atvedė mus į tą seniausią veikiančią sostinės kino teatrą, šį pavasarį švenčiantį 60 metų gimtadienį.

SONATA: Į Vilnių gyventi atvažiuau 88-aisiais. Su vyru įsikūrėm Dailės instituto bendrabutyje Latako gatvėje. Lankėm kino teatrus. Senamiestis – patogu: dešimt minučių į vieną pusę, dešimt – į kitą, vakare sugalvoji ekspromtą – ir eini. Repertuaras dar buvo nykokas, bet jau veikė videosalės. 1991 metais atidaryta „EOSS“ salė ŠMC (tuo metu Dailės parodų rūmai) – visiška alternatyva. Ten rodė ir anksčiau draustus, niekad nematytus – pa-

zolinius, viskončius, antonionius... Vilniaus gatvės lektoriume, „Žinijos“ draugijoje, vykdavo alternatyvūs seansai, kuriuos pristatydavo kino kritikas Skirmantas Valiulis.

Dažnai informacija pasiekdavo iš lūpų į lūpas. Mūsų vaikui buvo kokie devyni mėnesiai, būdavo, palikdavome jį miegantį ir eidavome į kiną. Kartą net nuvažiuovome iki „Ozo“ salės, ten toks Valdas

Jurgai ir Sonatai iš pradžių kinas buvo vien pramoga, bet po truputį pradėjo žiūrėti filmus, kurie išmušė iš vėžių.

Isoda rodydavo kino šedevrus. Aišku, nerimaudavome, bet grįžę rasdavome vaiką tebermiegantį. Taip buvome pamišę dėl kino.

JURGA: Aš nuo ketverių metų augau Vingrių gatvėje. Tuomet ji dar buvo akmenimis grįsta. Šalia, kur dabar MO muziejus, stūksojo kino teatras „Lietuva“. Mūsų kino teatras. Sėdėdavau ant palangės su žiūronais ir stebėdavau aikštę: jeigu daug

Vilniuje kiekvienas rajonas turėjo kino teatrą, kaip kaimas bažnyčią.

Žmonių laukia eilėje prie biliety, vadinasi, vertas dėmesio filmas. Nusiperkam vieną bilietą, ir kažkuris iš kompanijos, išrinktas loterijos būdu, eina vidun. Prasidėjus seansui, praskleisdavo sunkias užuolaidas, atidarydavo duris ir suleisdavo kitus. Įrėpliojam į salę, laimės kelnės pilnos. Direktorius pavaduotoja Vida Ramaškienė, vėliau tapusi direktore, zuikių negaudė, ji augino kino mylėtojus. Prisimenu, tų laikų topų topas buvo „Tas beprotiškas, beprotiškas, beprotiškas pasaulis“ (rež. Stanley Kramer, 1963). Dar prie namų veikė „Pionierius“, kur bare plakė skanūs pieno kokteilius. Ne taip toli „Helios“, „Aušra“, „Spalis“, „Kronika“, „Vilnius“... Taip ir užaugom – apsupti kino teatrų.

SONATA: Vilniuje kiekvienas rajonas turėjo kino teatrą, kaip kaimas bažnyčią. O Šiauliuose, kuriuose augau, kino teatrai nuo namų buvo maždaug už pusvalandžio pėsčiomis. Bet man kinas buvo toks svarbus, kad kartą net teko dėl jo rizikuoti gyvybe. Tėvai išvyko, paliko mus su jaunesniu broliu vienus. Man gal trylika buvo. Gyvenome penktame aukšte. Ir užsitrenkė mūsų buto durys, o viduje liko bilietai į kiną, kurie kainavo 10 kapeikų. Būtų siaubas juos prarasti! Kaimynė leido man perlipti iš jos balkono į mūsų. Filmo, į kurį taip veržėmės, nebeatsimenu.

JURGA: Iš pradžių kinas mums buvo vien pramoga, bet po truputį pradėjome žiūrėti filmus, kurie išmušė iš vėžių... Nemažai tokių pamačiau „Planetoje“. Joje įsidarbinau 1993 metų vasarą. Man buvo šešiolika. Tuometinis direktorius Vladas Turčinavičius priėmė mane bilietėlių plėšyti. Gana greitai nutiko pirma romantinė istorija. Ten, kino teatre, buvo valiutos keitykla, kurioje dirbo toks aukštas gražus vaikinys. Aš plėšiau bilietėlius, o jis valiutą keitė. Ir įsimylėjo. Gėles dovanodavo, o per pirmą pasimatymą pakvietė ne į kiną, bet į teatrą.

Ten, kino teatre,
buvo valiutos
keitykla, kurioje
dirbo toks aukštas
gražus vaikinasis. Aš
plėšiau bilietėlius,
o jis valiutą keitė. Ir
įsimylėjo.

Gan greit ėmiau kopti karjeros laiptais. Kambariuke už ekrano išverčiau pirmą filmą. Apie berniuką futbolininką – „Pienburnis“ (rež. Bo Widerberg, 1974). Su juo susijusi mano kita romantinė istorija. Išvertus filmą, pakvietė jį garsinti. Garsinimas vyko sinchroniškai per seansą. Sėdi prie staliuko salės gale su staline lempa ir skaitai vertimą. Neutraliu balsu, be jokių aktorinių triukų. Kartą prieš filmą pasigedau savo scenarijaus. Dingo kaip į vandenį. Švedų kalbos nesupratau nė žodžio, tad mėginau

improvizuoti. Po kelių minučių iš savo vietos pakilo žiūrovas ir man tą scenarijų atidavė. Toks buvo pokštas. Ir ką sau galvoji? Nesupykau, o iki ausų tą vaikiną įsimylėjau. Tiesa, mano balsą palaikino Saulius Macaitis, tai gaudavau vis daugiau filmų garsinti. Kiekvieno filmo – kokie dvidešimt seansų. Kai kuriuos mintinai mokėjau...

Sonata, tu „Planetos-Skalvijos“ istoriją gražiai pasakoji knygoje apie miesto kino teatrus „Vilniaus iliuzionai“. Primink keliais žodžiais. Ir kaip pati ten atsiradai?

SONATA: „Skalvijos“ istoriją susidomėjau ten dirbdama. Jos direktorei Vilmai Levickaitei parūpo sužinoti, kada kino teatro 50-metį švęsti, nes nebuvo duomenų, kada „Planeta“ atsidarė. Išsiaiškinau, kad 1963 metais. 1992 metais kino teatras pervadintas Vilniaus kino centru. O 1997 metais tavo minėtas direktorius V. Turčinavičius jį pavadino „Skalvija“. Skalviai – gentis, gyvenusi ties Nemuno žiotimis, intaku į marias. Juokingiausia, kad kai 2002 metais

Duris žiūrovams 1963 metais atvėrė kino teatras „Planeta“. O 1997 metais jis tapo „Skalvija“.

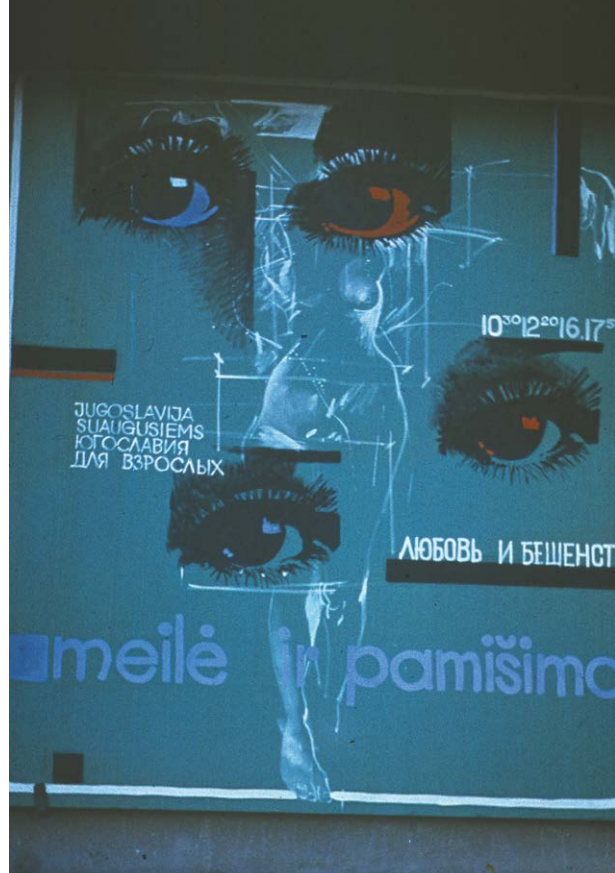
kino kritikė Živilė Pipinytė tapo „Skalvijos“ direktore (po mėnesio ir mane ten įdarbino), vienas iš pirmųjų jos tikslų buvo pakeisti pavadinimą. Susirinko kino kritikų kuopa Živilės kabinete, sėdėjo, rūkė ir ginčijosi, kuris geriau: „Vertigo“, „Andalūzijos šuo“ ar „Atalanta“... Visais laikais kino teatrų pavadinimai keisdavosi su nauju šeimnininku. Tarkim, „Spalis“ anksčiau buvo vadinamas „Edenu“, „Sportkino“, „Stiliovij“, „Adrija“... Iš pradžių „Skalvijoje“ dirbau kaip programų koordinatorė, vėliau programų sudarytoja ir koordinatorė. Iš viso 19 metų.

JURGA: Per šitiek laiko tikriausiai ne viena romanti-
nė istorija nutiko.

SONATA: Kine visada panirdavau į ekraną. O kai dirbi kino teatre, esi labiausiai įsitempęs, kad viskas sklandžiai vyktų. Atsipalaiduoti iki romantikos nelabai išeina. Bet prisimenu, kad Algirdas Ramaška, festivalio „Kino pavasaris“ direktorius, pasipiršo būsimai žmonai būtent „Skalvijoje“. Pastebėdavau romantinius santykius, užsimezgančius „Skalvijos“ akademijoje. Ten užgimė labai daug meilės istorijų, kai kas ir susituokė. Mano meilė buvo „Skalvija“, jos darbuotojai ir žiūrovai.

JURGA: Ar ji buvo skirta ir „Ozo“ sielai – Valdui Isodai?

SONATA: Kai „Ozo“ kino salytė buvo uždaryta, Valdas, kurį vadinu Valdeliu, ateidavo praktiškai kasdien žiūrėti filmų. Visada jį įleisdavom nemokamai. Kai kurie festivaliai iki šiol duoda jam akreditaciją. Tai – Vilniaus kino teatrų istorijos dalis. Žmogus Kinas. Žmogus, kurio visas gyvenimas yra tik kinas, nėra kitos temos, vien filmai. Buitis ar kitos bėdos praktiškai neegzistuoja. Jis ir mokyklos nebaigė dėl to, kad lankė kiną nuo šešerių metų, buvo jo pakerėtas. Kaimynė jį nusivesdavo, kai mama eidavo į darbą. Valdelis ne tik matęs kone visus filmus, bet viską atsimena, kaip enciklopedija – ne tik režisierių, aktorius, siužetą, bet kada ir kuriame kino teatre filmą matė. Kai užsidarė visi mieli kino teatrai, tai jam „Skalvija“ buvo vienintelė priebėga. Išgerdavo pas mus kavos ir eidavo filmo žiūrėti. Dažnai pasva-

Bus filmas! Plakato autorius – Vidas Drėgva. Iškarpas fotografavo Vaidotas Aukštaitis.

jodavo: „Va, dabar, Sonatuška, įsivaizduok – atsidaro durys ir įeina Jis. O aš krentu Jam po kojom...“
Polanskis buvo tas, kurio įsiai laukė labiausiai.

JURGA: Su šiomis mintimis, kam po kojomis ar į glėbį pultume, ir atsisveikinkime. Paskirdamos pasimatymą „Skalvijoje“. Be tikslaus laiko ar datos. Vis tiek neišvengiamai ten susitiksime.

Kur?

**„Skalvijos“ kino centras,
A. Goštauto g. 2**

Daugiau

www.skalvija.lt

KADRAS

Vilniaus jausmų dėžutės

Marius Morkevičius

Naujamiesčio daugiabučiuose kiekvienas langas turi savo istoriją.

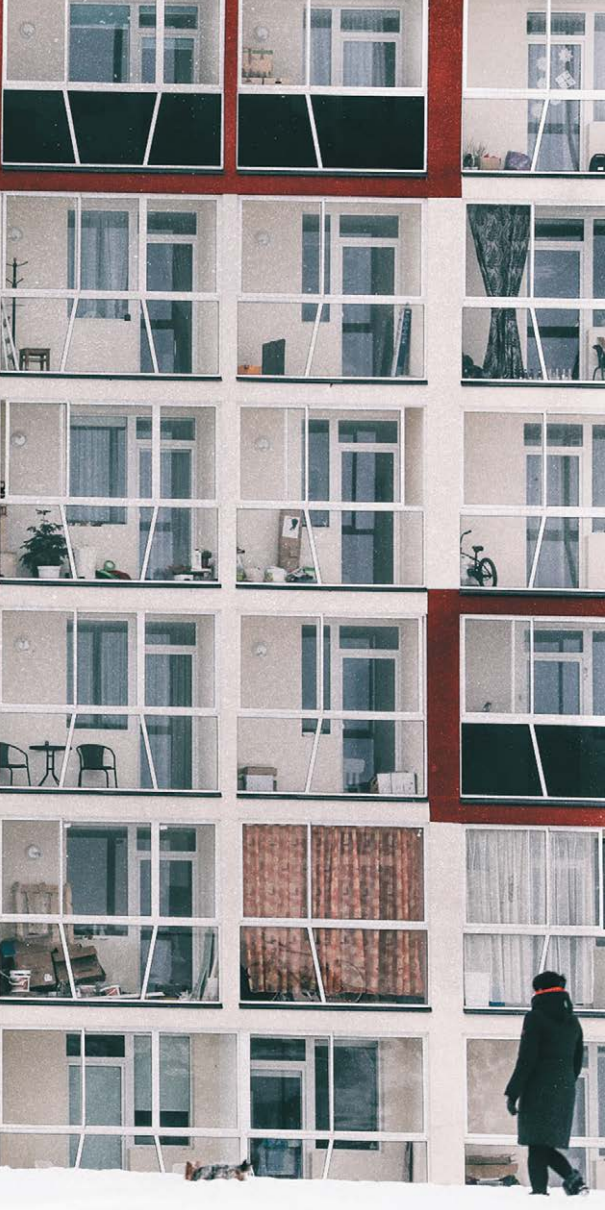
Vilniaus šaligatvius mindau daugiau nei dvi dešimtis metų. Paauglystėje prisiskaičiau Ričardo Gavelio, tad miestas man atrodė persmelktas niūrios mistikos ir šviežios laisvės. Landžiodamas po senamiesčio kertes, vis dairiaus bazilisko ir kartu nesibodėjau elgtis ir atrodyti, kaip man šaudavo į galvą.

Kitaip nei gimtajame Panevėžyje, čia niekas į mane nespoksodavo, atvirkščiai – spalvingi ir réksmingi vietos personažai priversdavo spoksoti į juos: nuo Pilies ir Antakalnio gatvių pankų iki tik televizoriuje matytų veikėjų.

Tuo metu Vilnius buvo labiau aplūžęs, apsvaigęs, tamsesnis, su mažiau dailių mašinų bei vitrinų, mažiau sušukuotų šunų, gal tik miesto karvelių tiek pat gausu.

Perkūniemyje šiek tiek daugiau *saturation*, modernumo, skubos ir suspaudimo.

Per laiką miesto fasadai kito, augo, apvalėjo, juose daugėjo tvarkos ir atspindžių. Mano vidaus gatvių labirintas irgi persiformavo, bet noras (pa)tirti Vilnių liko toks pat. Tam pasitarnavo ir fotografija. Pats nepastebėjau, kaip kasdien judėti po miesto vidurius tapo profesija.

Įsidarbinau spaudoje, iki šiol fotografuoju naujienų agentūrai, portalui, žurnalui – didelį tempą padeda numušti gamta ir tas pats neišsemiamas Vilnius.

Išsiplėtė žiūros akiratis – iššvarintus, prabangiais ir šventiškais tapusius senojo miesto mūrus vis dažniau pakeisdavo atokesni rajonai. Rodosi, jog gaivališkai augančioje senų bei šiuolaikinių daugiabučių, medinukų ir industrinio palikimo kombinacijoje gaveliško Vilniaus gyvasties ir chaoso yra išlikę daugiau. Kitaip tariant, jei senamiestis ir centras gyvena šventės ar darbo ritmu, tai čia labiau justi ir matyti nenušlifutuota kasdienybė.

Viršelio nuotraukoje užfiksuoti mano darbo „atributai“ – dviratis ir šunelis Kusia, kurį vežiodavausi kartu. Gyvūnai, ypač tokie romūs protinguoliai, kokia buvo ši iš prieglaudos paimta kalytė, padėdavo atrakinti nepažįstamųjų žvilgsnius, o kartais ir širdis. Fone mirguliuoja sovietinių daugiabučių kvartalas „proletariniame“ Naujamiestyje – mano gyvenamasis arealas. Pirmoje nuotraukoje jį priartinu. Iš pirmo žvilgsnio viskas ramu, bet išties čia knibžda įkyrių balandžių, viską matančių babyčių bei mieguistų kačių. Kombinaciją papildo ant suoliukų susispietę troškulio kamuojami vyriškiai, pakrūmes naršantys kvapomamai šunys ir ratus sukantys parkavimosi vietos beišskantys tėčiai.

Iškart dvelkia potencialiais nutikimais, ar ne?

Antras vaizdelis perkelia į naujuosius Perkūnkiemio blokus. Šiek tiek daugiau *saturation*, modernumo, skubos ir suspaudimo. Bet iš esmės tai tos pačios miesto dėžutės. Jausmų dėžutės. Pačiam įdomiau, jog tai nėra vien plika architektūra. Kiekvienoje jų – savas ramybės uostas ir sava audra stiklinėje. Tuo pačiu čia tvyro neišvengiama bendrystė. Atrodo, kad ją kuria ne tik kaimyniškos plytų sienos ir bendri kiemai.

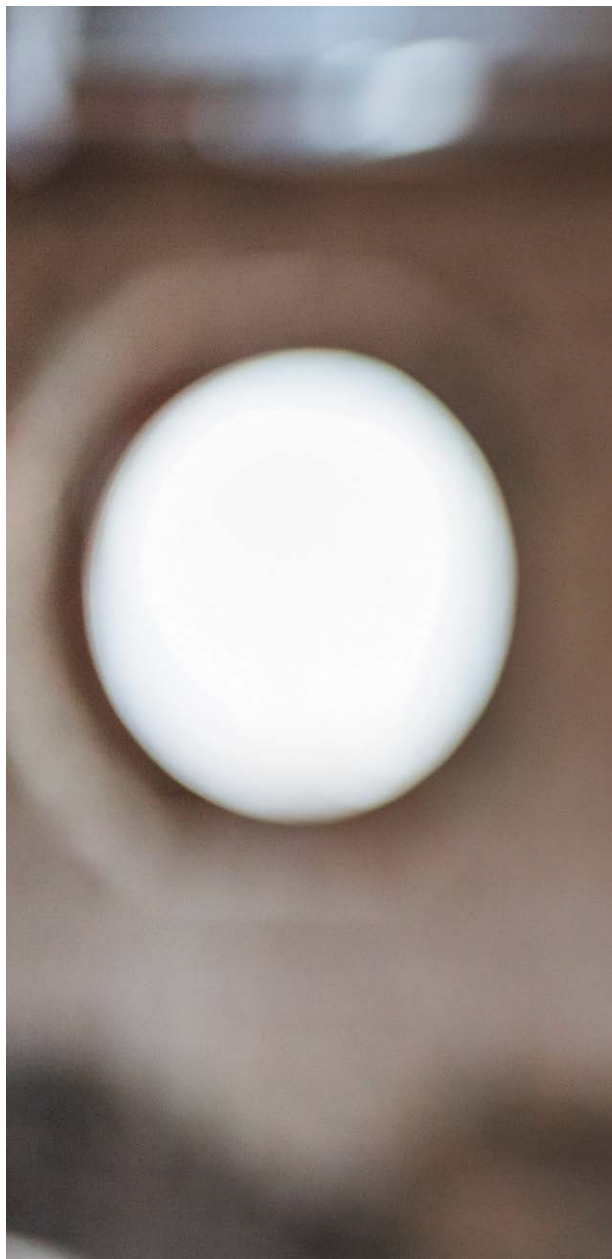
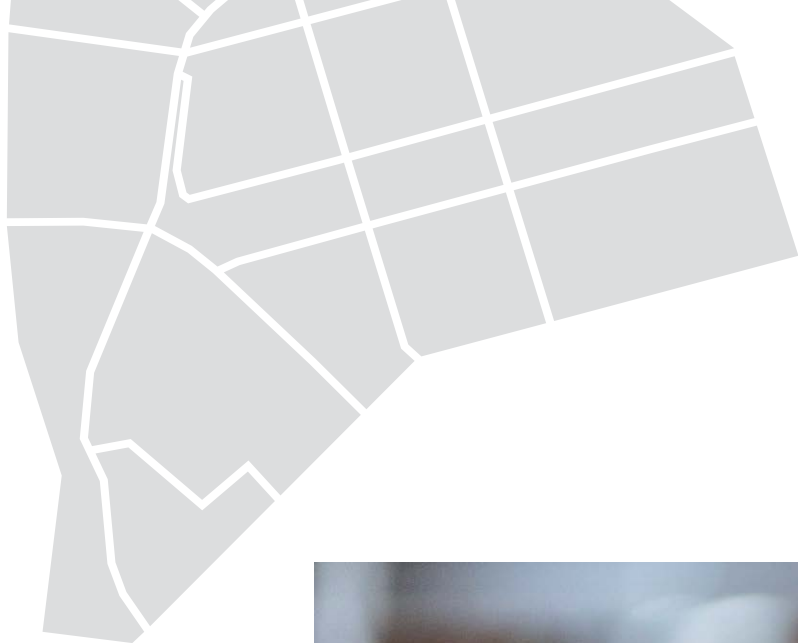
Kad ir kuriame rajone bazuotumėmės, kartu laukiame šiltesnių dienų ar jausmų, kartu bandome įveikti kasdienybės gniaužtus, vieni ar su prieteliais ropinėdami po amžiną Vilniaus kūną. Perfrazuojant R. Gavelį, vaikstome ne tik po Vilnių – ir po savo vidaus gatves.

Įdomių kelionių visiems.

Žmonės yra miestas, daug labiau nei pastatai

Jurgita Ogulevičiūtė-Guehke
Manto Judriaus nuotraukos

VILNIETIS

Darbo reikalais dažnai keliaujantis Vilniaus universiteto Psichotraumatologijos centro vadovas Evaldas Kazlauskas pastebi, kad viešėdami svetur susitelkiame į lankytinus objektus. Jų užburti pamirštame, kad pastatai tėra

tik žmonių gyvenimo rėmas. Stiprūs bendruomenės tarpusavio ryšiai lemia žmonių savijautą bei santykį su miestu. Ar čia jie jaučiasi savi, apgaubti sėkmės ir įkvėpimo, o gal atstumti, nelaimingi ir vieniši?

Tam tikri miesto sluoksniai susiję su trauminėmis istorijomis, net jei nenorime apie jas kalbėti.

Profesinis klinikinio psichologo ir psichotraumatologo E. Kazlausko kelias jam atveria tiek sėkmingas, tiek skaudžias sostinės puses. Abi jos leidžia geriau suprasti miestą ir jo gyventojus.

Dėl išskirtinių mokslo pasiekimų trauminio streso tyrimų srityje žinomas Vilniaus universiteto profesorius dvejus metus ėjo didžiausios Europos trauminio streso tyrimų asociacijos prezidento pareigas. Ši organizacija vienija tyrimus atliekančius specialistus ir praktikus, kurie teikia pagalbą traumų, krizių atvejais. Mokslininkas Vilnių vadina jaukiu ir energingu miestu. Pirmosios patirtys sostinėje jam siejasi su kultūriniu gyvenimu, ypač opera, ir galimybe būti savimi, o pirmieji

atradimai – su paslaptimis Užupio ar senojo universiteto kiemų užkaboriais bei miesto parkais.

Iš gimtojo Kauno į Vilnių prieš beveik tris dešimtmečius atvykote studijuoti. Koks jis buvo jums, naujam atvykėliui?

Mano santykis su Vilniumi susideda iš kelių etapų. Prisimenu pirmuosius apsilankymus vaikystėje, kai buvo mada vykti į Vilnių operos žiūrėti. Tėvai pirmąkart atsivežė mane į „Otelą“. Tada man, gal aštuonerių vaikui, buvo gana nuobodu, tačiau liko jausmas, kad Vilniuje yra daug kultūros, meno. Mane, Kauno vaiką, dar stebino, kad Vilnius yra daugiakalbis, daugiakultūris miestas.

Jeigu turi tave palaikančių žmonių, atrodo, kad ir miestas tave priima.

Kitoks santykis su miestu užsimezgė, kai įstojau į Vilniaus universitetą ir atsikrausčiau čia gyventi. Studentiškas gyvenimas yra specifinis, tuo laikotarpiu į miestą žiūri per studentų subkultūrą. Dabar pats dirbu universitete, daug bendrauju su studentais ir dėstytojais. Vilnius iki šiol man taip ir liko jaunimo traukos miestas, į kurį nuolat atvyksta naujų žmonių, pilnų idėjų.

**Vilnius iki šiol man
taip ir liko jaunimo
traukos miestas, į
kurį nuolat atvyksta
naujų žmonių, pilnų
idėjų.**

Kada supratote, kad Vilnius jau tapo jūsų miestu?

Geriausiai tai atsiskleidžia, kai grįžtu į Kauną, kuris pasikeitė, – nebepažįstu jo. Tada suprantu, kad mano šaknys susiformavo kitur ir kad tikrai Vilnius man jau yra savas.

Prisimenu, studijų laikais, kai vaikščiodavome po sostinę su čia gimusiais studijų draugais, jie man parodydavo tokių vietų, į kurias galbūt šiaip nenuėičiau. Mano profesinis psichologo, psichotraumatologo kelias irgi atvėrė tam tikras Vilniaus puses. Jos galbūt skaudžios, bet padeda geriau suprasti miestą.

Jei kalbėtume apie Vilnių kaip apie daugiasluoksni istorinę erdvę, joje per amžius prisikaupė daug trauminių miestiečių patirčių. Ar pakanka darbo jūsų srities specialistams?

Apskritai viso regiono, ne tik mūsų šalies ar Vilniaus, istorija yra komplikuoata, netgi tragiška. Tada galime kalbėti apie dramatiškas atskiros, čia gyvenančio žmogaus istorijas. Kai tų dramų ar tragedijų šeimose yra šimtai, netgi tūkstančiai, galbūt galima sakyti, kad ir tam tikri miesto sluoksniai yra tragiški, susiję su trauminėmis istorijomis, net jei nenorime apie jas kalbėti.

Istorikai jubiliejaus proga su vilniečiais aptarinėjo septynis istorinius jo šimtmečius. Jei į miestą žvelgtumėte kaip į žmogų, nugyvenusį ne septynis šimtus, o septyniasdešimt metų, kaip psichologui atrodytų jo nueitas kelias?

Mes, psichologai, dažnai kalbame apie atsparumą, žmogaus gebėjimą įveikti sunkumus. Man Vilnius atrodo ne traumuotas, o gebantis įveikti sunkumus. Vilniuje labai daug energijos ir pozityvumo. Taigi įvardyti ir išmanyti traumas svarbu, bet kartu ir suprasti, kad žmonės (ir miestai) auga, įveikę sunkumus.

Traumų įveikimo procesas yra labai sunkus. Kartais norime to išvengti, pamiršti. Matome, mieste yra tokių vietų kaip Sporto rūmai, kurie tarsi užsikonservavę, niekaip nesikeičia, ar Lukiškių aikštė, dėl kurios vis kyla debatų. Suprantame, kad šios vietos žmonėms skaudžios, nes iškelia jų traumas. Jos parodo, kad trauminė miesto istorija yra gyva, ji mus veikia.

Pandemija ar karas Ukrainoje – tai naujos miestiečių traumos? Juk dar ne visas praeities traumas pripažinome.

Labai svarbu įvardyti praeities traumas. Pripažinti, kas nukentėjo, ir įvardyti, kas buvo

Sporto rūmai, kurie tarsi užsikonservavę, niekaip nesikeičia, ar Lukiškių aikštė, dėl kurios vis kyla debatų.

kaltininkas. Tai padeda suprasti, kas vyko, kodėl žmonės yra paveikti, tai gali padėti ateityje. Tai būtų vienas lygmuo, o kitas – pasirūpinti bendruomene. Taip, mus paveikė ir kovidai, ir karas Ukrainoje kelia mums daug įtampų, bet drauge juntame didelį solidarumą. Vilnius yra viena Europos sostinių, kurioje matome daugiausia Ukrainos vėliavų ir daugiausia remiame Ukrainą. Galbūt todėl, kad žinome, kas yra okupacija. Lietuviai ją atlaikė, bet su ja susiję daug tragiškų asmeninių istorijų.

Galima kalbėti ne tik apie istorines, bet ir apie kasdienes traumas. Mieste gyvena daug žmonių. Čia yra daug energijos, daug idėjų, bet ir apstu problemų šeimose, smurto, nelaimingų atsitikimų. Mes, miestiečiai, galėtume laiku pranešti, jei pastebime aplinkinių šeimų bėdas. Taip apsaugotume bent vaikus. Kiekvienas galime prisidėti, kad miestas būtų saugesnis ir kad ateityje tų traumų būtų mažiau.

Jums miestas – tai pirmiausia miestiečių bendruomenė?

Kai lankomės kitose Europos sostinėse, labiau pastebime pastatus. Iš tikrųjų tai žmonės yra miestas, daug labiau nei pastatai. Jie yra tam tikras rėmas, kuriame miestiečiai

gyvena. Žmonės gyvena tarp žmonių, todėl svarbu, kokios yra bendruomenės, jų tarpusavio ryšiai. Tai nulemia, kaip mieste jaučiuosi aš, gyventojas, ir kaip jame jaučiasi kiti.

Vilnių matau kaip energingą Europos sostinę. Čia gyvena daug aktyvių žmonių. Turbūt čia geriausiai jaučiasi tie, kurie yra sėkmingi. Jaunas žmogus atvažiuoja į sostinę ir jis nori tapti sėkmingas, bet ne visiems pasiseka. Kai kuriems gali būti sunku gyventi dideliame mieste, čia jie patiria įvairių iššūkių, sunkumų. Žmonių likimai gali būti įvairūs.

Įgijęs psichologijos magistro laipsnį, kelerius metus dirbote Vilniaus miesto psichikos sveikatos centro psichologu. Ar tai pakeitė jūsų požiūrį į miestą?

Pamačiau, kad Vilniuje yra daug žmonių, kurie išgyvena psichologinę kančią. Tai leido iš tikrųjų pažinti miesto įvairovę. Juk gyvenime patiriame ir gerų dalykų, ir nesėkmių – visa tai yra miesto dalis. Negali tikėtis, kad vilnietis bus visada laimingas, jam viskas seksis. Ne, žmogus gali susirgti ar patirti sunkumų darbe, bet tai nepakeis jo santykio su miestu. Tai vis tiek gali būti vieta, kur įmanoma jaustis saugiam.

Dirbate sostinės centre, jus nuolatos supa studentai. Tai tikriausiai nuspalvina ir jūsų požiūrį į Vilnių kaip į jauną bei energingą miestą. Ar, jūsų manymu, Vilniuje „yra vietos senukams“?

Jau vaikystėje lankydamasis Vilniuje, supratau: jis skiriasi nuo Kauno, nes čia gali sutikti įvairių žmonių, kad ir vaikiną ryškiai dažytais plaukais. Čia gali būti kitoks. Man atrodo, ir dabar Vilnius – vis dar toks. Čia gali būti savimi.

Vilniuje pilna netyrinėtų kiemelių ir užkaborių. VU mokslo namų palėpėje.

Čia gali būti kitoks. Man atrodo, ir dabar Vilnius – vis dar toks. Čia gali būti savimi.

Tai lemia ir miesto istorija – Vilnius yra senas daugiakultūris miestas. Tačiau vėlgi sugrįžčiau prie santykių: jei turi tave palaikančių žmonių, atrodo, kad ir miestas tave priima. Neseniai sutikau mamos draugę, einančią iš trečiojo amžiaus universitete vykusios paskaitos. Ji atrodė gyvybinga, džiugi, pakylėta. Taigi ir miestas ją puikiai priima, ir ji čia susiranda bendraminčių, atranda erdvių, kur laukiami skirtingo amžiaus žmonės.

Rodos, Vilniuje yra balansas. Tai Europos sostinė, bet ne per didelė. Man patinka, kad senamiestyje yra žemų pastatų. Tai jam suteikia jaukumo. Dėl darbo tenka daug keliauti, todėl galiu palyginti – man Vilnius yra geras miestas gyventi.

Ar pasidalytumėte vidiniu savojo Vilniaus žemėlapiu? Kas jums šiame mieste yra sava, svarbu, brangu?

Atsimenu, pradžioje mane Užupis ir baugino, ir traukė, nes buvo toks autentiškas, su senais kiemais. Dabar išpuoselėtas, gal net komercinis. Senasis universitetas su savo varpine yra svarbi tiek miesto kultūros, tiek architektūros dalis. Tai vienas svarbiausių objektų senamiestyje, kuriame pilna įvairiausių netyrinėtų kiemelių ir užkaborių.

Man patinka parkai. Šalia mano darbovietės, miesto vidury, yra miškas. *(Su profesoriumi E. Kazlausku pasikalbėti susitikome prie*

Vingio parko esančiuose Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto mokslo namuose.) Man patinka ten pasportuoti, pasivaikščioti ar ant suoliuko pasėdėti. Vilnius yra atviras miestas. Kai pavasarį vyksta atviros architektūros festivalis „Open House“, gali patekti ir apžiūrėti įvairiausių pastatus. Kartais apima jausmas, kad Vilniuje kiekvieną dieną vyksta koks festivalis. Tai padeda žmonėms atverti skirtingas miesto erdves.

Prof. E. Kazlauskas mėgsta pasportuoti ir pasivaikščioti Vingio parke.

Miestas, paskendęs miške

Mykolė Ganusauskaitė

Vilniaus miestas – kaip manieji draugai prancūzai, kuriems rodžiau mūsų kraštus, yra pasakę – „tai miestas miške, tarsi koks elfų kraštas“. Nuo to laiko tik taip jį ir tematau.

Skendi medžių paunksmėse gatvės, parkai, kur tik laisvas plotelis, kalvelė, pakelė – viskas apžėlę lapuočiais, spygliuočiais, krūmokšniais. Gali visą Vilnių pereit miškais, parkais, paupio takais, veik išvengdamas namų ir gatvių. O išėjęs iš savo namo ar buto, grybą rasti, laužiuką susikurti, į upę įsokti, ant kalno karališku saulėlydžiu mėgautis. Dešimt minučių mašinoje – plaukiot Rokantiškių Pupojų ežeriukyje ar grožėtis Balžio platybėmis.

Nuostabus tas Vilnius. Gera gyventi čia, gera jaustis miške, gera matyti savo šunį, lakstantį Kalnų parke. Gera žinoti, kad katulis pro pirmo aukšto langą iššokęs gali tiesiai į Antakalnio miškus ramiai žygiuoti. Kad aš galiu su draugais, pagriebusi roges, čiuožti snieguotais kalvų šlaitais ar su pačiūžomis sukti ratus Kūdrų parke. Vasarą prie laužo sėdėti, vandens gaivą jausti, žinodama, jog esu pačioje miesto širdyje.

Tiek vietų, kur pasimiršti, šiam mieste ir jo apylinkėse! M. Ganusauskaitės paveikslas „Rožinis peizažas“. ►

Kai studijavau Paryžiaus dailės akademijoje, kaip man viso to buvo ilgu. Didis miestas, nuostabių pastatų, dailių parkų pilnas, bet... jie tokie tvarkingi, sužmoginti, tarsi interjerai. Paryžius aplinkkelių žiedais apsuptas. Tenais ir pradėjau tapyti savuosius peizažus, atsvarą miestui. Arti mes gamtos, tik ar tai pajuntam? O gal kai netenkam?

Pamačius senąsias Vilniaus ir jo apylinkių nuotraukas širdį suspaudžia, kaip dailu anuomet buvo, kokie skardžiai, kalvos, laukai ir miškai, miesto architektūrinis vientisumas, laisvai tekanti Neris, neįrėminta betono, – koks grožis. Neseniai skaičiau Liudos Matonienės knygą „Vilnius: meilės stotelės. Romantiškasis miesto žemėlapis“ ir Gedimino Kulikausko knygą keistu pavadinimu „Lietuvio kodas. Įpročiai ir būdas senovės lietuvio prieš 100 metų“. Koks jose įdomus miesto portretas piešiamas, pažinus jį, šių laikų Vilnius kitom spalvom nušvinta, pastatų sienos kalbėti pradeda.

Nesu naujovių *fanė*. Šviečia mūs gatvėse, jau ir parkuose, pakrantėse baltos *lėdinės* lempos, dingsta romantika ir nakties paslaptis. Išsinešt drobę laukan ir tapyt... Tai darbo šviesa, ne atokvėpio, ramybės, vakaro šviesa. Dar likę senųjų žibintų, tik kiek laiko jie švies mums...

Betoniniai rajonai, nedarnios architektūrinės formos, metalo, stiklo ir asfalto nykuma – joje nerasi įkvėpimo. Tad prie „oro taršos“, „triukšmo taršos“, „šviesos taršos“ kaip menininkė pridėjau ir „estetinę taršą“. Vilniuje yra rajonų, į kuriuos kojos nedažnai mano užklysta, o ir kelius į tapybos studiją renkuos taip, kad jų nematyčiau. Bet su laiku atrandu, kad tokius pastatus supa kiemai, pilni žalumos. Pavasarį suveši „močiučių gėlynai“,

medžiai žiedų spalvomis nusidažo. Vasarą lapų džiunglių žaluma. Rudenį kiemai karališkais auksais pasipuošia. O žiemą medžių šakų linijos grafikos kūrinius primena. Kad ir kaip užstatyta, rasi miškelį, kuriame pasimirš miestas ir širdis atsigaus.

Kur manieji takai veda? Antakalnio kalvotais miškais, Belmonto skardžiais, Ribiškių takais ir toliais, Neries krantų paunksmėmis ir pievomis, Užupio jaukais kiemais, sraunios Vilnelės krantais, dailiu Bernardinų parku, Kalnų parku, jojo tarpekliais, kur, mėnesienai šviečiant, jaučiuosi kitam pasaulyje, mistiškam ir paslaptinam. Tolėliau nuo miesto Nemenčinės miškais, kur pušų kamienai ritmingai stiebias į aukštumas, Skrabelio, Antavilio, Balžio, Juodžio, Tapelių, Gėlos ežerų pakrantėmis, išmargintomis visokio grožio vandens atspindžiais.

Užklystu į Verkius, pasivaikštau aplink Sauso ežerėlį, Žaliuosius ežerus, mylimus Trakus ir Užutrakį aplankau. Karmazinų, Šilėnų pažintiniais takais keliauju, Neries regioniniu parku. Tiek vietų, kur pasimiršti, šiam mieste ir jo apylinkėse! Kai grįždavau atostogų į Lietuvą, šitus takus norėdavosi vėl patyrinti. Fotografuodavau pasivaikščiojimų fragmentus ir kurdavau savus paveikslus.

Vilnių pažįstu iš antakalniečio ir visai nesenai užupiečio būvio. Antakalnyje gyvendamas, visai arti gamtos žmogus esti. Čia kaip Šveicarijoje. Kalniukai, kalvos ir aplink jas išsiraizgiusios gatvėlės su privačiais namais ar trobomis. Dar vaikystėje rytais kaimynų gaidžiai ir vištos žadino. O šeimos šuntė nuo kaimyno gavo pipiriniu šautuvu į uodegą. Eidama mokyklon šlapiuoju sezonu prisemdavau batus, nes Vasaros ir Saulės gatvėmis upės tekėdavo ir dabar teka. Da-

barties prisidėjo šliužų puotos, kurios vyksta kiekvieno gyventojų kieme ir ypač Vasaros gatvėje, kam smalsu.

Augau privačiam name Antakalnyje, netoli Petro ir Povilo bažnyčios. Vaizdas pro langą – pušynai, tai saulėlydžio gaisrų nugairinti, tai apsnigti. Užlipi ant gretimos kalvos – visas Vilnius matyti. Gali atsigulti tarp žolių, stebėti pušų viršūnes ir klausytis, kaip žolynai ošia, genys kala, vabalėliai ropinėja, skamba bažnyčios varpai. Pirtį tėvams pakūrus, po rasą kieme ritinėti ar nerti į sniegą, tikintis, kad kaimynai nemato. Bet va – tiek gamtos, o žmonės apsitvėrę tvorom, ant daugelio tų gražių kalniukų neužlipsi. Tad su šuniu vaikštinėdavau gatvelėmis ir ant vieno plokščio kalno. Fotografuodavau dideles ir senas medžių alėjas, krūmynus, svajodavau, kaip ant žirgo čia jodinėju. Kai suaugau ir šuo jau kitas buvo, užlipusi ant tojo kalno nustebau: krūmynų nebėra, lenta kažkokia pastatyta. Skaitau, senosios žydų kapinės čionais buvusios. O aš nieko nežinojau.

Šiuo metu reziduojau Užupio meno inkubatoriuje. Ir kokis čia grožis – pro langus teka Vilnelė, apsupta medžių, skamba gaudžia stačiatikių bažnyčios, Dievo Motinos Ėmimo į dangų katedros varpai. Visos pakrantės mano – teka šurmuliuoja vanduo, vienas kitas ruonis iš grupės „Vilnelės pankai“ maudosi, žinau, kad ir mano brolis tarp jų. Šuo laksto it pasiutęs krantais, o aš einu takais takeliais, kuriais žiemą žmonės keturiomis kepurinėjasi už šakų grabinėdamiesi. Barbakanas netolies, per šimtmečius gyventojų sėdimosiomis įtrintas, šlaitais nugludintais, įmasažuotais ir suformuotais.

Dar paminėsiu garsiąją viešąją medinę pirtelę prie pat Vilniaus dailės akademijos.

Arti mes gamtos, tik ar tai pajuntam?
Asmeninio albumo nuotr.

Burdavosi ten žygeiviai, dainas traukdavo ir nuogais pilvais nuo kalniukų sniegu čiuoždavo, pliki upėj maudydavosi, česnakinių užpilų prisiragavę. Nors tapau peizažus be žmonių, man jieji su šiom istorijom susiję.

Paminėjimo nusipelnė Vilniaus laužavietės ir maudyklos. Jaunimas burias, dainos ir gitaros skamba. Galima maudytis, kur tik širdis geidžia. Pabuvus šalyje, kur saugomasi draudimais ir ribojimais, taip mūsiškę laisvę branginu. Tikiuosi, nesugalvosim visus šepšynus ir apžėlusius miesto miškus ištvarkyti, paupius takais išgrįsti, žibintais nusagstyti. Tikiuosi, visad pas musimis vyraus lengvas chaosas ir laisvė žmogui gamta džiaugtis.

Pavilnio kalvomis ir pabėgiais

Gabija Lunevičiūtė

Audronės Ranonytės nuotraukos

Begalvodama, nuo ko pradėti šį tekstą, paklausiau savo ekskursijų lankytojų, su kuo jiems asocijuojasi Pavilnys. Štai dažniausiai pasikartojantys atsakymai: sodai, užkampis, daug gamtos ir ramybės, kalvos, seni mediniai namai, jaunųjų gamtininkų stotis, kotedžai, serpantinas, Tadeušas Konvickis, medinė bažnyčia, geležinkelis. Tad pabandysiu išplėtoti šiuos vaizdinius ir iš karto patikinu, kad visi įvardinti dalykai yra tiesa.

Kas vienam reiškia **ramybę**, kitam yra **užkampis**. Mano vaikystės draugė gyveno centre, bet šeima turėjo ir namą Pavilnyje; ji nuolat pasakodavo apie *Pavilnio* sodą, mamą, rašančią knygą *Pavilnyje*, svečius *Pavilnyje*. Nežinojau, kur tas Pavilnys, buvo tik aišku, kad iki tos nepaprastos vietos reikia vykti mašina, reiškia, ji yra labai toli. Neabejotinai metams bėgant įgijau tikresnio žinoji-

mo. Bet pradėjusi vesti ekskursijas Pavilnyje, stebėtina, dažnai sulaukiu nerimastingo klausimo iš vilniečių: kaip ten atvažiuoti, bijau nerasti. Ne tik man, anuomet septynmetei, o ir daliai Vilniaus senbuvų asmeniuose žemėlapiuose Pavilnys yra *kažkur prie miesto*. Nors tik 5 kilometrai nuo centro. Iki Pilaitės žymiai toliau, bet kaip nuvažiuoti iki Pilaitės, manęs dar niekas neklusė.

Pavilnys, arba žaliuojanti Vilniaus kolonija.

Tai, kas dabar yra Pavilnys, Kalnėnai, Guriai, iki XIX amžiaus buvo Pacų giminės nuosavybė. Cariniais metais teritorija nusavinama, įkuriami keli sentikių kaimai, o plotuose tarp miškų sėjama ir pjaunama. XX amžiaus pradžioje geležinkeliai, įvertinę sklypų prie miškų ir upės grožį, išsirūpina leidimą bendrijos lėšomis supirkti žemes ir įkuria *Kolonia Wileńska* – **Vilniaus koloniją**, arba gyvenvietę. Dideliuose kelių dešimčių arų sklypuose naujieji savininkai – ne tik geležinkeliai, bet ir jų draugai valdininkai, karininkai, gydytojai – kiekvienas pagal savo išmonę, galimybes ir skonį pradeda statyti medinius ir mūrinius namus su bokšteliais, lenktais stogais pagal vadinamąjį Zakopanės stilių.

Tarpukariu Pavilnyje kai kurie žmonės gyvendavo tik vasaromis: čia vilas turėjo Piłsudskio brolis, vaivada Kirtiklis, ministras pirmininkas Zyndramas-Kościałkowski, Seimo maršalka Prystoras.

Kiekvienas pagal savo išmonę, galimybes ir skonį pradeda statyti medinius ir mūrinius namus su bokšteliais.

Dabartinis Pavilnys, Kalnėnai, Guriai buvo Pacų giminės nuosavybė.

Kodėl tokia gyvenvietė įkuriama Pavilnyje? Nes žmonės norėjo gyventi erdviai, vaikščioti miškais ir palei upę, bet dirbti ir vaikus mokyti mieste. To meto geležinkeliečių šūkis „Dirbk mieste, gyvenk Kolonijoje“ atspindi miesto ir sodo idėją. Tarpukariu traukiniai Pavilnyje stodavo kur kas dažniau, nei dabar: piko valandomis įprasti dideli ir maži vieno vagono traukiniai, vadinti „Luxtorpedomis“, čia stodavo kas keliolika minučių. Šiandien darbo dieną Pavilnio stotyje stoja devyni traukiniai. Ir važiuoja du autobusai: 13-tas – į Žemajį, o 31-as – į Aukštąjį Pavilnį.

Tapybiški kalvoti vaizdeliai ne visada patogūs gyventi. Viena iš problemų, kurią tenka spręsti kolonijos gyventojams, – kaip sujungti Žemutinį Pavilnį su Aukštutiniu. Dėl aukščio skirtumo paprasto kelio neužteko, reikėjo akmenimis grįsti **serpantiną**. Šiandien šie trys vingiai tituluojami vieninteliu grįstu serpantinu Lietuvoje. Taip, mašinos ten prasilenkia, ne, žiemą ne visos užvažiuoja, taip, važiuodamas serpantinu lengvai pasikratai. Aš jį pavaizduočiau taip: braukčiau liniją ir gale nupaišyčiau kelis *kringelius*. Linijos su *kringeliais* pavadinimas yra Žiedų gatvė, o pavasarį vienas gatvės krūmas apsipila margučiais.

Į Aukštutinį Pavilnį galima pakilti ir miško takeliu, ką ir siūlau daryti. Kartais tame takelyje pamatysite ir pasagų įspaudus. Tada nosis pakyla aukštyn ir pradedate žvalgytis, kas juos galėjo palikti. Daug variantų nėra: čia praėjo Pavilnyje gyvenantis žemaitukas Bučkis. Jo šeimininkas Audrius kartais ir į darbą Senamiestyje raitas atjoja, o per šventes Bučkis sutinkamas Pavilnio bendruomenės namų kieme. Kaskart pamačiusi pasagų įspaudus arba išgirdusi *klakt klakt* į senąją gatvės grandinį, įsivaizduoju Pepę

Čia gyvenęs rašytojas Tadeušas Konvickis mylėjo merginą iš Aukštutinio Pavilnio.
Gabijos Lunevičiūtės nuotr.

Čia praėjo Pavilnyje gyvenantis žemaitukas Bučkis.

Ilgakojinę ir jos arklių, kišantį snukį pro Vilos Vilaitės langus.

Na, o **Pavilnio bendruomenės namai** yra ta vieta, kur galite ateiti ir į parodą, ir į mugę, orkestro ir choro koncertus, lankyti būrelius, sportuoti ir tikrai pasijusti bendruomenės dalimi. Ir visa tai prasidėjo dar Vilniaus kolonijos laikais. Aš nežinau kitų tokių aktyvių bendruomenės namų Vilniuje.

Dar viena vieta, kuri dažnai iškyla prakalbus apie Pavilnį, yra Jaunųjų gamtininkų stotis. Kadaise siūlusi kelias dešimtis būrelių vaikams, nuo besidomintiems vorais iki jaunųjų šeimininkų kursų, šiandien įstaiga neveikia, gal tik koks voras užsilikęs: ji tiesiog laukia reorganizacijos.

Grįžkime į mišką. Pažadu, kad eidami surasite ir vietą, nuo kurios atsiveria nepaprasta, net, sakyčiau, nelietuviška panorama. Kaip malonu matyti nuo sodriai samaninės iki jūros spalvos miškų juostas, Pūčkorių atodangą ir tame pačiame regėjimo lauke Vilnių su bažnyčių, pilies ir televizijos bokštais! O kad jau prakalbome apie bokštelius, tai vienas Pavilnio bokštas išties ypatingas. Vandens ir Versmių gatvių sankryžoje daugel metų veikęs, o vėliau tik šešėlių aplinkui rupšnojantiems arkluiukams ir ožkoms teikęs **vandens bokštas** šiandien yra gražūs vienos šeimos namai. Kai stabtelime prie jų tvoros pasižiūrėti į išsaugotą vandens rezervuarą, stovintį sode tarp žydinčių arba nuo obuolių linktančių obelių, kartais kieme besidarbuojantis šeimininkas papasakoja, kaip su giminaičiu važiavo apžiūrėti parduodamo bokšto ir juokaudami jį vadino Gedimino bokštu.

Visada sustoju ir prie pilaite primenančio namo palei gelžkėlį pasilabinti su jo šeimininke ponija Mira, kuri ne tik pasidalina šeimos istorija nuo 1935 metų, bet ir pasiteirauja, ar jau papasakojau apie Vasiljevą ir Konvickį. Tad papasakosiu ir jums.

Mados istoriko Aleksandro Vasiljevo senelio brolis buvo Vilniaus geležinkeliečių išdininkas. Čia broliai namą pasistatė dar 1912 metais. Vasiljevas, brangindamas šeimos istoriją, visą namą išpirko, apstatė to laikotarpio baldais, nuspalvino kambarius, prakalbino nuotrauko-

mis, paveikslais ir muzikos instrumentais. Kartais ten apsistoja ir dabar. Vaikystės draugai su pasididžiavimu pasakoja, kaip maloniai jis sveikinasi ir pakalbina sutiktuosius.

Jeigu Vasiljevą žino dauguma kartu su manimi keliaujančių, tai **rašytoją Tadeušą Konvickį**, augusį Vilniuje, žino mažiau. Nors jis yra labai žymus lenkų rašytojas! Gyveno jis, kaip pats rašė, keistame name, kuriame pilna nereikalingų durų ir langų. Šis medinis namas Žemojoje gatvėje niekaip nepažymėtas, todėl nesu tikra, ar jo gyventojai, pavasariop mėgstantys kieme klausytis rusiškos muzikos, žino, dėl ko čia sustoja žmonių būriai. Taip jau yra, kad vaikystės namų ir aplinkos taip lengvai neatsikratysi, jie lydi tave visą gyvenimą. Taip ir Konvickio kūryboje ne kartą atsikartoja Pavilnio žmonės, namai, keliai, traukinių keleivių pokalbiai, aprašyta ir pirmoji meilė merginai, gyvenusiai Aukštutiniame Pavilnyje, prie **vienintelės Vilniuje medinės bažnyčios**.

Kai išnyrė iš miško, paprastai jau leidžiasi saulė. Toks nepaprastas jausmas: medinė Kristaus Karaliaus ir Šv. Kūdikėlio Jėzaus bažnyčia raudono dangaus fone. Pavasarį kieme žydi kunigo sodintos rausvos magnolijos, vasarą spalvas keičia hortenzijos, pagaliau pasitinka dailidė Juozapas, nuo kurio nuvalyta daugybė dažų sluoksnių. Viduje prieš šv. Velykas sustatomi degtinės stikliukai su pamerktomis plukėmis. Vandenyje, aišku. Bažnyčia veikė ir sovietmečiu, kaip man pasakojo kunigas Julius Sasnauskas, ten būta daugiau laisvės ir mažiau visa stebinčių akių, nes – užkampis. O žalio aksomo eglyne virš serpantino vingių mažos kapinaitės atrodo tarsi senų seniausios, nors iš tiesų atsirado iš didelės bėdos per Antrąjį pasaulinį karą.

Darželiai nuo kelio atitverti tvorelėmis iš nertų užuolaidų.

Nuo bažnyčios miško takeliu nusileidę žemyn, atsidsursite ant **Jokūbo kalno**. Kodėl jis taip vadinamas, negirdėjau nė vienos patikimos versijos. Ant jo stovi didelės sūpynės – supkitės saulėlydžio link į valias. Netoliese yra Kalnų gamtinis rezervatas. Ir gražūs prižiūrėti darželiai, nuo kelio atitverti tvorelėmis iš nertų užuolaidų. Ir suoloelis, nuo kurio galite stebėti traukinius. Perėjus geležinkelį – takelis link Vilnelės, bet tai – jau kita istorija.

Taip Pavilnį matau aš – tai man svarbios, gražios vietos, kurias noriu parodyti. Gali skambėti keistai, bet kartais būna gaila plačiai dalintis atrastomis vietomis, tik ne per ekskursijas, nes matau, kad žmonės išsiskirsto atradę kažką naujo savo pačių panosėje, pašviesėje.

Vilnius žaidžia pokerį su mumis

Dovilė Štuikienė

**Amžinai jaunas ir maištingas,
nesušukuotas ir nenublizgintas,
paslaptingas ir nenuspėjamas –
Vilnius yra įvairių kartų kūrėjų
įkvėpimo šaltinis. Ne tik mes kuriame
miestą, Vilnius kuria ir mus. Kultinis
Ričardo Gavelio romanas „Vilniaus
pokeris“ tapo literatūrine bomba,
kurios sprogo atgarsiai nusirito
per dešimtmečius – knyga inspiravo
dabarties menininkus.**

Vilniaus 700 metų jubiliejaus proga MO muziejus pristato išskirtinę parodą-instaliaciją „Vilniaus pokeris“. Režisierius Donatas Ulvydas kviečia į kino koncertą ir paveikslų bei skulptūrų parodą – visa tai busimame jo filme „Vilniaus pokeris“ užims svarbią vietą. Ir režisierius, ir MO vadovė Milda Ivanauskienė turi savas miesto vizijas, bet tikrai sutiktų su R. Gavelio romano citata: „Namų sienose plaka Vilniaus širdis, vien jos čia turi dvasią.“

Milda Ivanauskienė: „Tik spėk su tuo miestu gyventi!“

MO muziejus lankytojams žada kitokią patirtį, tolimą nuo įprastos parodos koncepcijos. Kaip ir daugiaplanis R. Gavelio romanas, laužantis šio žanro kanonus, polifoninė paroda-instaliacija, kurios kūrimo iššūkį priėmė režisierius

Oskaras Koršunovas ir scenografas Gintaras Makarevičius, leis Vilnių patirti kitaip: per vaizdus, garsus, šviesas ir būsenas.

Muziejaus vadovė Milda Ivanauskienė, gimusi ir užaugusi Vilniuje, sako, kad mylimas miestas duoda tiek daug, kad kaskart į jį grįžusi iš kelionių pajunta: čia yra laimė gyventi!

D. Ulvydas patyrė: kurti pagal R. Gavelio romaną lengva nebus. V. Ovadnevo nuotr.

„Užaugau tada dar visai neprestižiniuose Valakampiuose ir vaikystėje mėgavausi laisve: Neryje išmokau plaukti, dviračiu išvažinėjau miško takelius. Vėliau teko persikraustyti į Fabijoniškes, kurios primena ir Gavelio romane aprašytą nykoka miegamąjį Vilniaus rajoną. Tada atrodė, kad bus geresnės sąlygos ir lengvesnė buitis, bet nebeliko erdvių, prie kurių buvau pratusi, tad dažniau užsidarydavau namie su knyga. Atrodė, kad tikrasis gyvenimas vyksta Vilniaus centre – pamenu romantiškus mokyklinius pasivaikščiojimus po Trijų Kryžių

kalną ar pasisėdėjimus iš tolo bandelėmis kvepiančiame pieno bare netoli Rotušės.

Vilniuje daug ko nebeliko, tai jau kitoks miestas nei mūsų vaikystėje ar R. Gavelio romane, bet mano ryšys su juo niekada nebuvo nutrūkęs. Taip, kitos vietos, kitos iškabos, kitos kavinės – necivilizuoto, neužgyvento miesto anksčiau buvo daugiau. Kartais neberandi savo vaikystės prisiminimų pėdsakų Valakampių miškuose, kurie užstatyti namais, bet kartu džiaugiesi atgijusiomis Vilniaus gatvė-

M. Ivanauskienė ieškojo, kaip sujungti dailę, kiną, literatūrą ir muziką. R. Šeškaičio nuotr.

mis, Vingrių alėja ar nuostabiais, visą miestą juosiančiais pėsčiųjų takais.

Su šeima apsigyvenus miesto centre prie Žaliojo tilto, viena mylimiausių vietų tapo Neries krantinė – mėgstu ja pasivaikščioti. Mėgstu jausti gyvą Vilniaus pulsą su visu jo kultūriniu gyvenimu: parodomis, spektakliais, koncertais. Pamenu pandeminių metų „Kino pavasario“ patirtį, kai buvo siūloma žiūrėti filmus apsistojus viešbučiuose – tada į Vilnių pažvelgiau tarsi miesto svečio akimis. Vilnius

man unikalus savo masteliu – tai savas miestas, kurį gali patirti tiesiog vaikštinėdamas. Gali apeiti jo centrą pėsčiomis, vis užsukdamas į galerijas ir muziejus, vasarą maudytis prie pat miesto tyvuliuojančiuose ežeruose, o žiemą lygumų slidėmis čiuožinėti po Vingio ar Verkių parkus. Vilnius visko siūlo tiek daug, jame telpa tiek visko, kad tik spėk gyventi su juo! – išpažįsta meilę miestui Milda.

Rašytojo vizijoje Vilnius – tarsi daugybė miestų, suklotų vienas ant kito, tarsi miestas-sapnas, kuriame nėra nieko tikslaus ir realaus.

Todėl prieš keletą metų, galvodama apie parodą, skirtą Vilniaus jubiliejui, ir diskutuodama su kolegomis, muziejaus vadovė nenorėjo šabloniškų sprendimų. Buvo nuspręsta remtis R. Gavelio romanu „Vilniaus pokeris“. Rašytojo vizijoje Vilnius – tarsi daugybė miestų, suklotų vienas ant kito, tarsi miestas-sapnas, kuriame nėra nieko tikslaus ir realaus, tad ir šiandieninis MO muziejaus kūrinys turėtų būti tarpdisciplininis, jungiantis dailę, kiną, literatūrą, muziką. Toks suplaktas patyriminis kokteilis, pasak M. Ivanauskienės, leis miestiečiams permąstyti jau susikurtą Vilniaus paveikslą, o atvykusiems iš svetur – atrasti šį užburiantį miestą ir tuo pačiu pagalgvoti apie savo gyvenamąją vietą.

„Vilniaus pokeris“ rašytas vėlyvuju sovietmečiu, tad jau gyvenę tuo laiku netradicinėje

parodoje-instaliacijoje atpažins, o vėliau gimė – patirs tą keistą tvyrojusių sąstingio būseną, kurioje, regis, viskas sustojo, puvo ir nyko, o mieste vaikštinėjo gyvastingumą ir laisvę kitaip mąstyti praradę žmonės. Ir čia pat – laisvės salos, kuriose vyko improvizacija, kūryba, skambėjo džiazas.

Donatas Ulvydas: „Kiekvienas turime savą Vilniaus viziją“

Iššūkis tikrai rimtas – ekranizuoti vieną sudėtingiausių lietuvių romanų. Režisierius Donatas Ulvydas, kuris prieš septynerius metus su scenaristu Jonu Baniu sugalvojo imtis tokio titaniško darbo, iš pradžių turėjo abejonių: ar tai įmanoma? Juolab kad pagal kūrybinio sumanymo apimtį tai turėtų būti brangiausias visų laikų lietuviškas filmas. Bet pamažu su visa komanda artėjama prie tikslo – parodyti tokį Vilnių, kokį jį mato ir jaučia pats režisierius, kadaise atvažiavęs čia studijuoti iš gimtųjų Šiaulių ir pasilikęs gyventi sostinės priemiestyje.

„Vaikystėje Vilnių mačiau epizodiškai, kaip dauguma sovietmečio vaikų, kurie atvykdavo į sostinę su mokyklinėmis ekskursijomis ar trumpam aplankyti giminių, tad tos prisiminimų nuotrupos menkos. O atvažiavus studijuoti, kilo tokia kinematografinė asociacija – Vilnius yra didelis, prikaitintas ir žmonių prikimštas troleibusas.

Viena iš pamėgtų studentiško Vilniaus erdvių buvo dabartinė prezidentūra – pastatas tuomet buvo vadinamas Menininkų rūmais, o jo rūsyje veikė kavinė. Pamenu dideles erdves, minkštus, patogius fotelius – ten dažnai įsitaisydavome mokytis prieš egzaminus. Kavinės kontingentas daugiausia ir buvo studentai bei menininkai. Daugybė to studentiško Vilniaus

O atvažiavus studijuoti, kilo tokia kinematografinė asociacija – Vilnius yra didelis, prikaitintas ir žmonių prikimštas troleibusas.

vietai jau yra dingę, bet tai natūrali miesto kaita ir vystymasis. Pasaulis juk juda. Man patinka, kad Vilnius santykinai vis tiek yra mažas, kad viskas jame arti.

Gaila, kad Vilniaus priemiesčiai oficialiai įvardijami kaip Vilniaus rajonas – juk čia daugybė žmonių praleidžia didžiąją gyvenimo dalį. Tad be reikalo tos apgyventos erdvės aplink Vilnių laikomos ne jo dalimi, o rajonu, nors iš tikrųjų tai irgi Vilnius, kuris plečiasi, auga ir jau dabar yra didesnis, nei pažymėtos teritorijos.

Iki tol, kol nesugalvojau, kad norėčiau kurti filmą pagal „Vilniaus pokerį“, buvau romano neskaitęs, bet daug apie jį girdėjau ir žinojau. Kai paėmiau knygą į rankas, supratau: lengva nebus. Man nuostabu, kad, gyvendamas sovietmečio spąstuose, R. Gavelis parašė tokį kosmopolitišką romaną, kuriame skaitytojui atsiveria kultūros, religijos, istorijos, filosofijos, psichologijos sluoksniai. Įstrigo rašytojo frazė: „Čia rašiau ne aš, čia rašė manimi.“ Skaitydamas pajutau, kad romane tikrai susipynę galingi informacijos srautai, kuriuos rašytojas perleido per save. Ir supratau, kad manęs laukia milžiniškas išbandymas – atsispirti nuo kūrinio, visiškai pralenkusio laikmetį“, – sako būsimo filmo režisierius.

„Vilniaus pokerio“ kino koncertui neliko abejingų. Vitalio Verbaus nuotr.

Donatas pasakoja, kad kai apniko abejonės, ar pavyks suvaldyti tokią galingą literatūrinę medžiagą, pasitikėjimo savo jėgomis suteikė rašytojo našlė Nijolė Gavelienė, kuri padrąsino: „Tu nesukursi Gavelio „Vilniaus pokerio“ – ir nebandyk. Sukurk Donato „Vilniaus pokerį“.

Bus daug skeptikų, kurie, pamatę filmą, galbūt sakys, kad viską įsivaizdavo kitaip – bet tai natūralu: kiekvienas nešiojamės savo Vilniaus viziją. R. Gavelis rašė, kad Vilniuje niekas nėra tikslu, niekas nėra realu ir tai, kas nutinka tame mieste, nenutinka aiškiai ir vienprasmiai. Tad ir kuriant filmą Vilniuje viskas kartais vyksta ne taip, kaip buvo planuota, ne taip greitai ar kiek kitaip. Bet nutinka įdomių dalykų, pavyzdžiui, dvejus metus vyko aktorių atrankos, atkakliai ieškota pagrindinį Vytauto Vargalio vaidmenį suvaidinsiančio aktoriaus. Tada atėjo aktorius Algirdas Dainavičius – jis ir buvo pasirinktas. Paskui Algirdas prasitarė, kad visą gyvenimą tyliai svajojo suvaidinti Vytautą iš „Vilniaus pokerio“.

O ir pats Vilnius taps vienu svarbiausių filmo personažų – dabartinis, istorinis, realus ir mistiškas.

Kaip pamatyti?

Naujienas apie šias parodas ir kitus Vilniaus gimtadienio renginius sekite tinklalapyje www.700vilnius.lt.

Ilgalaikį projektą „Vilnius 700“ inicijavo Vilniaus miesto savivaldybė, programą kuruoja Vilniaus turizmo ir verslo plėtros agentūra „Go Vilnius“. Kelerius metus organizuojama šventė kuriama partnerystės principu. Jubiliejinę programą finansuoja Vilniaus miesto savivaldybė ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Karalienės Barboros pusryčiai, arba jos didenybės varškėčiai

Jurgita Ogulevičiūtė-Guehlke

**„Mes dabar valgom kaip karaliai!“ –
ištaria parodos „Barbora etc“
kuratorė Inga Cironkaitė-Bendžienė
ir pasuka skridinį, ant kurio surašyti
garsios Lietuvos didikės mėgti maisto
produktai. „Apelsinai ir citrinos, figos,
migdolai, razinos ir varškė“, – skaitau
it baltoje lėkštėje dailiai sudėliotus
užrašus, kurie skamba kasdieniškai...
Ar tai turėtų būti didikų stalo vertas
maistas?**

Šiuolaikiniam žmogui, kasdien galinčiam
lupti apelsinus ir gardžiuotis jų skoniu, sunku
patikėti, kad Barboros Radvilaitės laikais tai
buvo didžiūnų privilegija. Tuomet šis kvapnus
ir sultingas oranžinis vaisius tikraja to žodžio
prasme buvo aukso vertės. Kaip ir dauguma
kasdieniais mums tapusių maisto produktų ir
patiekalų.

Jei pasuktume laiko ratą tarsi tą skridinį parodoje atgal ir pažvelgtume į karališkąją virtuvę, ką ten išvystume? Keptą fazaną, dangiškai kvapnius meduolius, cukruotus rožių žiedlapius ir auksu dengtus pasakiškai brangius saldumynus... Galbūt, bet šįkart išsirinkome Barboros Radvilaitės itin mėgtus varškėčius, kuriems uždėjome šio numerio

karūną. Pasitelkę jusles kartu susipažinsime ir su legendine Vilniaus asmenybe.

Galimybė užuosti ir paliesti... ikoniškąją Barborą

Atsiverskime istorikų rašytas knygas apie Barborą Radvilaitę ar įtakingą, karaliams

Apelsinai, figos, migdolai, razinos ir varškė – karališkų Barboros pusryčių meniu. Aistės Gustės-Jančiukienės nuotr.

Legendinės didikės gyvenimas 24 komodos stalčiuose Katedros varpinėje. V. Ribokaitės nuotr.

prilygusių jos giminę. Tokių istorinių šaltinių netrūksta – karalienės rašyti laišškai, dokumentai, karališkojo dvaro ūkvedžio knygos su pirkinių sąrašais leidžia rekonstruoti to laikmečio aplinką. Tačiau ši garsi istorinė asmenybė vis tiek mums lieka popierinė, netikra.

O kas, jei atkimštume buteliuką rozmarinų ar rožių vandens, užuostume ladaną (dar žinomą kaip frankincensą), naudotą karalienės vaistams ir tepalams gaminti, į rankas paimtume XVI amžiaus meduolio, itin mėgto Barboros, receptą ir įsivaizduotume cinamono, gvazdikėlių, citrinų žievelių kvapų mišinį, pakimbantį virš šviežiai ruošiamos tešlos? Priartėtume prie legendinės Vilniaus didikės. Pasinaudojus joslėmis, mums ji taptų suprantamesnė, netgi žmogiškesnė.

„Maistas ar kvapai gal nėra pagrindinė asmenybės pažinimo dalis, man jos rašyti laišškai yra žymiai svarbesni, – tikina kultūros istorikė Inga Cironkaitė-Bendžienė. Parodos pavadinimą „Barbora etc“ ji parinko dėl parašo, kurį karalienė paprastai suraitydavo laiško pabaigoje. – Tačiau žmogus yra kūniška, jusli būtybė, todėl panaudojome kvapus, leidome lankytojams liesti eksponatus.“

Parodą-žaidimą „Barbora etc“ edukacinių programų vadovė kūrė, pirmiausia mintyse turėdama vaikus. Tačiau, kaip pastebi Katedros varpinės darbuotojai, įsitraukia ir suaugusieji. Tam yra paaiškinimas – informacijos perteklius, sako parodos kuratorė: „Žmonės yra pavargę nuo tekstų. Taktiliniai parodos elementai jiems yra įdomesni.“

Iki gegužės Katedros varpinėje veiksiančioje parodoje, skirtoje 500 metų Barbaros Radvilaitės gimimo jubiliejui, lankytojai gali liesti ypatingą eksponatą: specialiai šiai parodai sukurtą komodą ir jai pritaikytą, keramikės išdegtą baltos glazūros rankenėlę, primenančią didelį perlą – mėgstamiausią karalienės Barbaros puošmeną. Smalsuoliai gali laisvai darinėti 24 komodos stalčius ir tyrinėti jų turinį. Galbūt tie, kas lankėsi šioje parodoje, užuodę citrinos, apelsino, medaus ar *zinziberio* (taip imbieras vadintas Barbaros laikais) kvapus, dabar pagalvos ne tik apie namuose keptus meduolius, bet ir apie karalienę Barbarą.

Karališki ženklai mieste – šiandienos istorijos inkarai

„Žygimanto Augusto ir Barbaros Radvilaitės meilės istorija yra žinoma kiekvienam vilniečiui, tačiau jos ženklų miesto centre ir už jo nematyti. Norint, kad istorija toliau gyventų ir sukurtų tai vietai vertę, reikia, kad atsirastų jos ženklų“, – įsitikinusi dizainerė, vietokūros specialistė Julija Janus. Ši tarpdisciplininė menininkė daro tai, ko siekė ir parodos „Barbora etc“ organizatoriai, – pasitelkus jusles tarsi prisiliesti prie miesto ir legendinių jo asmenybių.

J. Janus kurtas audiogidas „Slapta meilė“ lydi smalsuolius, kai šie žingsniuoja garsiai didikų porai svarbiais Vilniaus takais. Maršrutas prasideda nuo Katedros, kur netoliese stovėjo Radvilų rūmai, vingiuoja per senamiestį iki Vlodo Vildžiūno skulptūros „Barbora“ Vokiečių gatvėje. Kelias netrumpas ir šiuolaikiniam žmogui gali pabosti, jei neatsiras dėmesį sužadinančių taškų.

„Reikėtų sukurti tam tikrų inkarų, kad žmonės turėtų kur užėiti, ką nors pakeliui pamatyti ir patirti“, – paaiškina J. Janus.

Vienas iš tokių jos vadinamų inkarų, skirtų patyrinėti akimis, atsirado Stiklo kvartale – tai dailininkės Miglės Kosinskaitės tapytas karališkosios poros portretas visu ūgiu restorane „Lokys“. Vėliau „įdarbintos“ dar dvi juslės – uoslė ir skonis. Jos sužadina ragaujant J. Janus ir šokolado gamintojų „Rūta“ kurtus saldinių rinkinius „Slapta meilė“ ir „Karalienės Barbaros perlai“.

Audiogidas „Slapta meilė“ drauge su tinklalapiu virto kultūros startuoliu, jungiančiu skirtingų sričių – stiklo, tekstilės, žvakių ir šokolado – kūrėjus. Ieškomi partneriai karališkiems sausainiams gaminti, kuriama nauja kulinarinė programa.

Ji startuoja su maisto gaminimo kursais „Karalienės Barbaros pietūs“.

Karališki pietūs su netikėta nata

Kulinarinė studija „2 virėjai“, kurią sostinės Šiaulių gatvėje įkūrė vilniečių pora Agnė ir Martynas Paulauskai, balandį startuoja su maisto gaminimo kursais „Karalienės Barbaros pietūs“. Šie kursai, kaip startuolio „Slapta meilė“ dalis, skirti tiems, kurie šiuolaikiškus varškės patiekalus nori išmokyti gaminti bei patiekti taip, kad jų neatsisakytų ir karalienė.

Iškepti geros konsistencijos varškėčius, anot virėjo Martyno, nėra taip jau lengva. Kartais ir šefams tenka paplušėti, kad varškėčiai būtų purūs. Didžiausia klaida – pridėti per daug ingredientų, galinčių užgožti varškės skonį.

Jeigu laiko ratą imtume ir pasuktume penkis

šimtmečius atgal ir vilnietis Martynas būtų ne kulinarinės studijos bendrakūrėjis, o karališkojo dvaro virėjas, kokius varškėčius jis paruoštų vienai garsiausių Lietuvos didikų? Ar prabangių itin Barboros mėgtų citrusų natų įtrauktų gamindamas varškėčius, o gal šį įprastą patiekalą pasistengtų paruošti visiškai kitaip? Trumpai pasvarstęs kulinarinės studijos „2 virėjai“ bendrasavininkis atsako, kad jos didenybę mėgintų nustebinti kuo nors netikėtu, todėl apelsinų nesirinktų. Virėjas Martynas karalienės Barboros varškėtukus greičiausiai gardintų citrininiu čiobreliu.

Vilnietiški varškėčiai su viliojamais pagardais

Vilniečiai žino dvi vietas – „Cozy“ ir „Stebuklus“, kur garantuotai gali paskanauti gardžių

keptų varškėčių. Mes siūlome atrasti dar tris naujas.

„The Urban Garden“

Purūs varškėčiai su pasiflorų kremu ir sūdytos karamelės padažu puikiai įsitvirtino šio restorano meniu. Anot įkūrėjų, egzotiški pasiflorai, tapę įkvėpimu ir prisiminimu, pasigabentų iš Balio, puikiai atskleidžia varškės skonį. Pats tas šiuolaikiniams karaliams, tiesa?

Kur?

J. Basanavičiaus g. 3

Ketvirtadienis – varškėčių diena bistro-kavinėje „Ponių laimė“. Aistės Gustės-Jančiukienės nuotr.

„The Urban Garden“ siūlo varškėčius su pasiflorų padažu. V. Ribokaitės nuotr.

„Taste Map“

Vilniečių šeimos manufaktūroje ir kavinėje puoselėjama ne tik kavos kultūra, bet ir nepamirštama džiuginti klientų įvairiais gardumynais. Naminiai varškėčiai čia patiekiami su karamele, uogiene ir graikišku jogurtu, gardinami uogomis ir morengais.

Kur?

M. K. Čiurlionio g. 8

„Ponių laimė“

Nuo 1995-ųjų Stiklo kvartale veikianti bistro-kavinė yra pirmoji nepriklausomoje Lietuvoje, kur vilniečiai galėjo gardžiuotis žinomiausiais europietiškais gardumynais. Dabar čia galima rasti ir tradicinių varškės patiekalų. Kavinėje keptus varškėčius lankytojai gali skanauti ketvirtadieniais. Jie gardinami grietine, namine uogiene ir dekoruojami šviežiomis uogomis.

Kur?

Stiklių g. 14/1

Poetinės Vilniaus plytos

Maršrutą sudarė Donatas Jokūbaitis
Vytautės Ribokaitės nuotraukos

Ar Adomas Mickevičius gyveno
Literatų gatvėje? Kuriame restorane
rinkdavosi žymiausi žydų poetai?
Šis maršrutas – apie skirtingais laiko
tarpsniais gyvenusių poetų pamatytą
ir išjaustą Vilnių. Čia nebus galybės
faktų ir skaičių. Tai pasivaikščiojimas
mylimo miesto vietomis, nuspalvin-
tomis poetų regėjimų.

Visą maršrutą, kurio ilgis 3 kilomet-
rai, rasite Neakivaizdinisvilnius.lt ir
nemokamoje programėlėje
„Neakivaizdinis Vilnius“.

Literatų gatvės dramos

Literatų g.

54.6822723, 25.2909012

Literatų gatvėje – tikras poezijos labirintas. Čia daugybė apie Vilnių rašiusių poetų ženklų. Kodėl ji Literatų vardu vadinama? Ar dėl to, kad čia gyveno Adomas Mickevičius? Poetas Literatų gatvėje, keturių aukštų

namo palėpėje, glaudėsi prasidėjus filomatų areštams.

Reikėtų padėkoti grafikei Eglei Vertelkaitei ir vienos kelionių agentūros, veikusios Literatų gatvėje, vadovei Danguolei Butkienei, kad daugiau nei 200 įvairių tautybių literatų, susijusių su Vilniumi ar Lietuva, meniškai įamžinti šios gatvės sienoje. Neoficialus literatūrinės sienos krikštatėvis yra poetas Aidas Marčėnas.

Literatų gatvėje gyveno A. Mickevičius, o dabar įamžinta dešimtys poetų.

Aidas Marčėnas
„Literatų gatvė“

<...> štai jau trečią dešimtmetį teka
ir užtikrina tvirtą trajaką
talentas, kad ir ne ovič

bet mane mažutėlį įpieš gal
gatvėje literatų, gdzie mieszkał
Mickiewicz I Jakimowicz

„Pasauliai“ (2005)

Kazio Bradūno namai

Didžioji g. 13
54.6798817, 25.2871607

Tai paskutinė poeto, redaktoriaus Kazio Bradūno gyvenamoji vieta Vilniuje. Grįžęs iš Čikagos Lietuvai atgavus nepriklausomybę, jis šiame name gyveno ir kūrė 1992–2009 metais. Įsijauskite į soneto eilutes ir patirkite ilgiausią gyvenimo kelionę.

Kazys Bradūnas
„Rytas mano mieste“

*Karalių katedros boluojančioje bonėj
Jau rytas budina, jau budina varpus –
Vienos dienos senamiesčio kelionė
Mano gyvenime gražiausioji gal bus.*
<...>

„Iš Vilniaus į Vilnių“ (2008)

Šiame name grįžęs iš Čikagos gyveno poetas K. Bradūnas.

Poeto P. Širvio buto kieme verta apsidairyti pavasarį!

Pauliaus Širvio gėlių darželis

Vokiečių g. 13

54.6797515, 25.2817831

Šio namo kieme rasite atminimo lentą, skirtą legenda tapusiam poetui Pauliui Širviui. Tai septintoji iš aštuonių jo gyventų vietų Vilniuje. Čia per naktis negesdavo šviesa, nes kare patirta tamsos baimė buvo poetui sunkiai įveikiama. P. Širvys po savo buto langais prižiūrėjo gėlėmis apsodintą žemės lopinėlį.

Paulius Širvys
„Ateisiu tylių naktį“

Ateisiu
Tylių naktį
Tyliau
Užu šešėlių,
Kai vaikščioja
Po smėlių
Žali beržų
Šešėliai.
<...>

„Tiesiu toliams rankas“ (1997)

Netoli Vokiečių gatvės fontano anksčiau veikė žydų bohemos pamėgtas restoranas.

Dingęs restoranas – nedingusi poezija

Vokiečių g. fontanas
54.6793471, 25.2837699

Volfo Usiano restorano Vokiečių ir Žydų gatvių sankirtoje nebėra, tik netoli jo buvusios vietos trykšta fontanas. Restorane rinkdavosi žydiško pasaulio bohema, žymiausi poetai. Čia susipina tarpukario vilčių ir Holokausto nevilties eilės. Moišės Kulbako, Avromo Suckeverio, Šmerkės Kačerginskio...

Sunaikinto žydų pasaulio refleksiją galime pajusti M. Kulbako, XIX amžiuje gimusio, daug šalių išmaišiusio spalvingo likimo poeto kūryboje. Poema „Vilnius“ pripažinta gražiausiu žydų poezijos kūriniu apie Vilnių.

Moišė Kulbakas „Vilnius“

*Su talesu vaikšto kažkas tavo mūrais.
Naktį liūdėdamas vienišas budi mieste.
Įsiklauso: seni pereinami kiemai ir šventyklos
Aidi lyg apdulkėjus, užkimus širdis.
<...>*

„Vilnius: miesto portretas“ (2010; iš jidiš kalbos vertė
Alfonsas Bukontas)

Baltarusių poetų Vilnius

Aušros Vartų g. 7A
54.6751042, 25.2876599

Savo pėdsaką Vilniuje paliko ir baltarusių poetai: Maksimas Bahdanovičius, Maksimas Tankas, Jakubas Kolosas, Janka Kupala. Jų buvimo ženklų esama Bazilijonų vienuolyno teritorijoje, kur veikė Vilniaus baltarusių muziejus. Poetas M. Bahdanovičius sostinėje pabuvo kelias dienas, bet miestą eilėraščiuose minėjo ilgai.

Maksimas Bahdanovičius

*Vilniaus gatvėse girdisi griausmas kurtus,
Gatvėm žmonės lyg srautas nematomas
plaukia.
Blyksi šviesos languos, ir matau – tuo metu
Blyksi prieblandoj akys po nuovargio kauke
<...>*

„Vilnius: miesto portretas“ (2010; iš baltarusių kalbos
vertė Antanas Drilinga)

Aušros Vartų gatvė ves baltarusių poetų pėdsakais.

Penki nuotyčiai eksponatų parodai beieškant

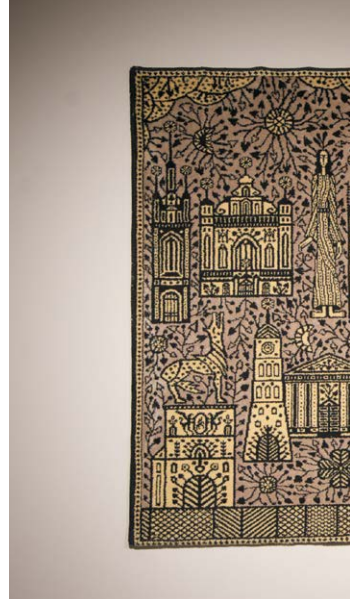
Rūta Miškinytė

Esu Rūta, viena iš trijų Vilniaus muziejuje veikiančios parodos „Vilkas, bokštas ir bažnyčia. Vilniaus suvenyrai“ kuratorių. Noriu papasakoti apie penkias spalvingas suvenyrų keliones į muziejaus vitrinas. Eksponatus parodai paskolino gausybė muziejų, kolekcininkės ir kolekcininkai, draugės ir draugai bei jų mamos ir tėvai – per asmeninių kontaktų tinklus buvo įdarbinta visa šalis. Visgi vienų eksponatų kelionės į parodą įsiminė labiau už kitas – gal dėl pačių eksponatų, gal dėl vietų, kuriose jie rasti, ar netikėtų atradimo aplinkybių.

Muzikiniai suvenyrai

Parodos garso takeliu tapo prancūzų kompozitoriaus Georges'o Bachmanno 1893 metais parašytas valsas „Souvenir de Wilna“. Ieškojau įprastesnių suvenyrų – atvirukų, porceliano dirbinių ar papuošalų, tačiau internete netikėtai atradau šešis skirtingų kompozitorių XIX amžiuje parašytus Vilniaus „suvenyrus“. Vienas iš jų – jau minėtas valsas; antras – Vilniuje gyvenusio lenkų kompozitoriaus Michała Jelskio mazurka pianinui ir violončelei, dedikuota pačiam Stanisławui Moniuszkai; trečias – danų kompozitoriaus Christiano Kellermanno mazurka pianinui ir violončelei; ketvirtas – vokiečių kompozitoriaus Richardo Eilenbergo mazurka pianinui, grojama keturiomis rankomis; penktas – Henryko Wieniawskio mazurka; šeštas – Adolfo Sonnenfeldo polka.

Suvenyras „Senasis Vilnius“, 1980, Vilniaus muziejus. Gintarės Grigėnaitės nuotr.

Nutarėme pagalbos ieškoti socialiniuose tinkluose. Per kelias dienas atsirado net ne vienas, o septyni tokie kilimai! Pasirodo, kilimai buvo audžiami skirtingomis spalvomis, skirtingais veidrodiniais atspindžiais – daug variacijų! Parodoje eksponuojami dviejų variacijų kilimai.

Kas nustebino? Paieškos sėkmė, kilimų gausa ir žmonių geranoriškumas.

Internetinis turgelis

Vienas pirmųjų impulsų pradėjus Vilniaus suvenyrų paiešką buvo peržiūrėti internetinius skelbimų portalus – kolekcininkai ir sena manta atsikratyti norintys žmonės juose dažni svečiai. Per kelias dienas susirankiojome gal keturiasdešimt daiktų, iš kurių bent keli atsidūrė parodoje. Vienas jų – mažas, medinis, metalu kaustytas suvenyras „Senasis Vilnius“.

Parodai iš mano tėvų draugų planavome pasiskolinti metalinę plokštę su geležiniu vilku. Savininkų atsiųstoje nuotraukoje objektas atrodė daug geriau, nei realybėje. Įvertinę daikto būklę supratome, kad jo

rodyti negalėsime, – o gaila, nes suvenyras buvo tikrai *fainas*. Daugmaž tuo pačiu metu paaiškėjo, kad negalėsime pasiskolinti ir dar vieno eksponato su geležiniu vilku, nes buvo įskilęs. Netikėtai atkritus net keliems vilkams supratau, kad metas vėl gręžtis į skelbimų portalus. Per dvidešimt minučių radau lygiai tokią pačią, kokią norėjome skolintis, – geros kokybės metalo plokštę su geležiniu vilku! Esu įsitikinusi, kad prieš kelis mėnesius to vilko skelbimo nebuvo.

Kas nustebino? „Senojo Vilniaus“ suvenyras ir skelbimų portalų neišsemiamumas.

Lobis pas bukinistus

Netoli mano namų įsikūręs knygynėlis, kuriame senos knygos ir žurnalai ieško naujų šeimininkų. Mano draugas renka vienos serijos fantastines knygas, tad periodiškai užsuka pasidairyti, ar kas nutarė paliusuoti lentynų nuo neskaitomos fantastikos.

Sykį į knygyną nuėjome drauge. Mano akį patraukė atvirukai. Greta senos periodikos krūvų stovėjo dėžutės su proginiais sveiki-

Kilimai su Vilniaus simboliais. Kastyčio Mačiūno nuotr.

nimais, taip pat – dėžutė su suvenyriniais paveikslėliais. Pradėjau nuosekliai tyrinėti dėžutės turinį ir atvirukas su Vilniaus vietų vaizdais dėti į atskirą krūvą. Iš viso radau gal 80 Vilniaus atvirukų, lankstinukų ir suvenyrinių nuotraukų.

Eidami į knygyną pasiėmėme ir kelias neberekalingas knygas. Jas išmainėme į mano susirinktą Vilniaus atvirukų šūsnį. Vieni jų buvo be jokių užrašų ir atrodė it nauji, kiti – aplankstytais kampais, treči – su įvairiais palinkėjimais ar kaip nors išpaišyti. Dalis šio lobio eksponuojama ir mūsų parodoje.

Kas nustebino? Kad per vieną apsilankymą išpirkau visus viename knygyne parduodamus Vilniaus atvirukus.

Barboros palaikų nuotrauka

Esu ne tik muziejininkė, bet ir studentė. Vasarą dalyvavau Klaipėdoje vykusiame doktorantų seminare. Po dienos darbų ir veiklų su bendramoksliais nuvykome prie jūros. Vienas kolega, Laurynas Giedrimas, dirba Šiaulių „Aušros“ muziejuje. Blevyzgodami

apie viską, įsišnekėjome ir apie darbus. Sužinojau, kad „Aušros“ muziejus turi daug įvairių Vilniaus suvenyrų, vienas iš jų Laurynui labai patinka. Tai – atvirukas, kuriame Barboros Radvilaitės palaikų nuotrauka. Šis eksponatas praėjusio amžiaus pabaigoje buvo rastas kartu su Šaulių sąjungos įkūrėjo Vlado Putvinskio archyvu, kelis dešimtmečius išbuvusiu po žeme kažkur netoli Kelmės. Po kelių savičių iš Lauryno sulaukiau minėto atviruko. Vos pamačiusi jį žinojau, kad mėginsime pasiskolinti ir eksponuoti parodoje.

Pradėjusi ieškoti informacijos tiek apie Šaulių sąjungos įkūrėją, tiek apie Barboros palaikus, suvedžiau galus, kad pats V. Putvinskis iš kelionių į Vilnių atviruko parsivežti negalėjo. Jis nesulaukė didžiojo Vilniaus potvynio 1931-aisiais, padėjusio atrasti Barboros Radvilaitės ir kitų Lietuvos valdovų palaikus Katedros rūsiuose.

Kas nustebino? Muziejininkiška bičiulystė ir netikėta eksponato istorija.

Paieškos tęsiasi

Parodoje įrengėme specialią lentyną, kurioje pristatome lankytojų atneštus Vilniaus suvenyrus. Jei nori jais pasidalyti – rašyk el. paštu info@vilniausmuziejus.lt arba su daiktais užsuk mūsų aplankyti Vokiečių g. 6.

Vilnius švenčia!

Muzika Vilniui

Gegužės 6–7 d.

Toshio Hosokawas kūrinys Vilniaus universitetui

Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčia,
Šv. Jono g. 12

Pirmasis kūrinys Vilniui 700 metų šventės proga! Vienas žymiausių japonų kompozitorių Toshio Hosokawa pamilo Vilniaus universiteto rūmų ansamblį. Muziką jis dedikuoja universiteto erdvėms, jo istorijai. Skambės kūrinys smuikui ir akordeonui. Vyks ir susitikimas su kompozitoriumi.

www.musicforvilnius.com

Gegužės 11–14 d.

Heinerio Goebbelso kūrinys Ramintojos bažnyčiai

Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčia,
Savičiaus g. 15

Vienas ryškiausių Europoje šiuolaikinio teatro kūrėjų ir kompozitorių iš Vokietijos Heineris Goebbelsas paskutiniam Vilniaus baroko statiniui sukūrė audiovizualinę instaliaciją, sujungiančią muziką, vaizdą, šviesų dailę ir net kinetinius objektus. Panirsite į netikėtą pasaulį! Vėliau vyks koncertas Rotušėje.

www.musicforvilnius.com

Heineris Goebbelsas. „Go Vilnius“ nuotr.

Gegužės 25–27 d.

Ivano Fedele kūrinys Kazio Varnelio namams-muziejui

Kazio Varnelio namai-muziejus, Didžioji g. 26

„Visada norėjau vaizdą paversti muzika!“ – ištarė italų kompozitorius Ivanas Fedele, pamatęs Kazio Varnelio paveikslus. Jo muzika Vilniui suskambės K. Varnelio namuose-muziejuje. Kūrėjas, vadovavęs Venecijos bienalės muzikos sekcijai, pristatys kūrinių fortepijonui su gyvąja elektronika. Vėliau vyks koncertas Rotušėje.

www.musicforvilnius.com

Gimtadienis

Balandžio 1 d.

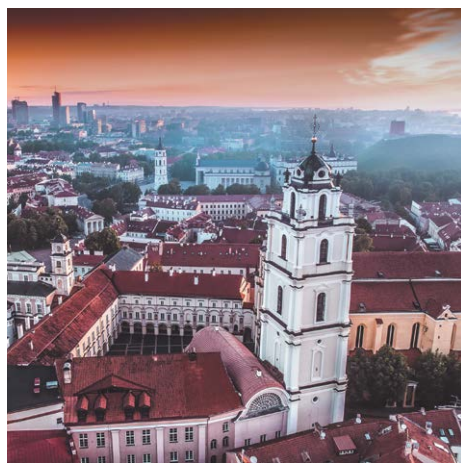
Vilniaus universitetui – 444

Vilniaus universitetas, Universiteto g. 3

Išskirtinė šventė! Vilniaus 700-ojo gimtadienio proga VU bendruomenė ruošia mums dovanų ir protą lavinančių pramogų. Universitetas – neatsiejama sostinės dalis, tad nepraleiskite 444-ųjų universiteto įkūrimo metinių, kurios stebins talentais, reginiais.

Viena išskirtinių parodų nuo gegužės 11 d. veiks P. Smuglevičiaus salėje: VU bibliotekos ekspozicija supažindins su Vilniaus istorija.

www.vu.lt

Vilniaus universitetas. Gabriel Khiterer nuotr.

Koncertai

Kovo 16 d.

LVSO pristato: Vilniui 700

Lietuvos nacionalinė filharmonija,
Aušros Vartų g. 5

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras,
vadovaujamas vyr. dirigento Gintaro

Rinkevičiaus, pristato iškilmingą koncertą. Gros prestižinio tarptautinio Van Cliburno (JAV) konkurso sidabro medalio laimėtoja, pianistė Anna Geniušienė.

www.lvso.lt

Gegužės 12 d.

Kino koncertas „Vilniaus pokeris“

Lukiškių kalėjimas 2.0, Lukiškių skg. 6

Kino, literatūros ir muzikos mylėtojų laukia įspūdingas, jautrus koncertas po atviru dangumi. Kompozitorių Kipro Mašanausko ir Jievaro Jasinskio būsimam „Vilniaus pokerio“ filmui kurtos muzikinės kompozicijos ir net 22 džiazo muzikantų orkestro „Vilnius JAZZ Ensemble“ pasirodymas!

www.700vilnius.lt

Gegužės 25 d.

„Simfonija iš Šiaurės Jeruzalės“

Šv. Kotrynos bažnyčia, Vilniaus g. 30

Vilnius švenčia 700 metų, o Izraelio valstybė mini 75-ąsias Nepriklausomybės metines. Skambės kompozitoriaus Jievaro Jasinskio „Simfonija iš Šiaurės Jeruzalės“. Kūrinių atliks net du orkestrai – Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis ir Valstybinio dainų ir šokių ansamblio „Lietuva“.

www.700vilnius.lt

Parodos

Balandžio 22–sausio 28 d.

„Vilniaus pokeris“

MO muziejus, Pylimo g. 17

Unikali paroda-instaliacija, interpretuojanti Ričardo Gavelio romaną „Vilniaus pokeris“. Iššūkį vizualiai jį permąstyti 700-ojo jubiliejaus proga priėmė viena ryškiausių teatro asmenybių – režisierius Oskaras Koršunovas – bei scenografas Gintaras Makarevičius. Patirsite Vilnių kitaip: per vaizdus, garsus, šviesas ir būsenas. Parodą lydės kultūrinis festivalis „MOratonas“.

www.mo.lt

Sausio 25–birželio 25 d.

„Gedimino miesto aušra. Seniausias Vilniaus medinis pastatas“

Valdovų rūmai, Katedros a. 4

Netikėti radiniai atveria iki šiol mažai pažįstamą miesto gimimą. Ekspozicijoje – XIII a. antros pusės Pilies kalno pašlaitėje stovėjusio svirno fragmentai, auksinis žiedas, medinis balnas, apeiginė lazda, avalynė.

www.valdovurumai.lt

Vasario 15–gegužės 28 d.

„Lvivas sveikina Vilnių. Europos tapybos šedevrai iš Lvivo“

Valdovų rūmai, Katedros a. 4

Lvivas pristato 33 tapybos šedevrus iš nacionalinės Boryso Voznyckio dailės galerijos. Tarp XV–XX a. dailės darbų galima išvysti Sebastiano Ricci kūrinių „Hagara dykumoje“, Jano Mateikos „Dailininko vaikų portretą“, Leonardo da Vinčio kūrinių.

www.valdovurumai.lt

Kovo 28–gegužės 8 d.

„Ar tu ne kanukas?“

Business Stadium Gallery, Šeimyniškių g. 19B

Gimtadienio proga miestas tampa pagrindiniu aktoriumi režisieriaus Donato Ulvydo kinematografiniame projekte „Vilniaus pokeris“. Ar tamsioji žmogaus pusė yra prigimtinė? Paroda kviečia pažvelgti į R. Gavelio knygos personažų ieškojimus.

www.700vilnius.lt

Balandžio 7–birželio 11 d.

„Svetimšalio žvilgsnis į Vilnių“

Nacionalinė dailės galerija,
Konstitucijos pr. 22

Parodoje bus eksponuojami XX–XXI a. pr. užsieniečių menininkų Vilniuje sukurti (ir jam skirti) kūriniai. Dauguma dar nebuvo rodyti Lietuvoje. Ekspoziciją sudaro I-ojo pasaulinio karo, sovietinio Vilniaus ir šiuolaikinių virstančio miesto vaizdai.

www.ndg.lt

Gegužės 3–spalio 15 d.

Paviljonas „Vilnius prieš 200 metų“

Lietuvos nacionalinis muziejus, Arsenalo g. 1

Vilniaus 700 metų jubiliejaus proga Gedimino kalno papėdėje iškils nauja ekspozicinė erdvė – paviljonas „Vilnius prieš 200 metų“. Tai pagal unikalią archyvinę medžiagą sukurtas Vilniaus maketas, parodysiantis miesto kaip gyvo organizmo visumą. Patirsite Vilnių prieš 200 metų!

www.lnm.lt

Nacionalinės dailės galerijos archyvas.

Iki balandžio 30 d.

„Vilnius amžinai. Dailės kūrinių ir vadovų po miestą dialogas“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“, Užupio g. 40

TARTLE pirmą kartą pristato vadovų po Vilnių istoriją ir rodo dailininkų Bero Zalkindo, Alfredo Hollerio, Lionelio Reisso kūrybą. Pastarojo vilnietiški kūriniai atkeliavo iš YIVO žydų mokslinių tyrimų instituto Niujorke.

www.tartle.lt

Iki liepos 2 d.

„Vilkas, bokštas ir bažnyčia. Vilniaus suvenyrai“

Vilniaus muziejus, Vokiečių g. 6

Linksma jubiliejinė paroda atskleidžia miestą per suvenyrus: kaip anksčiau ir dabar pristatome Vilnių sau ir kitiems? Nepasiklyskite vilkų, Kristoforų ir Gedimino pilių suvažiavimuose, bokštų miškuose!

www.vilniausmuziejus.lt

Festivalis

Balandžio 26–gegužės 14 d.

„Naujasis Baltijos šokis“

Lietuvos nacionalinis dramos teatras, Gedimino pr. 4

Ryškiausias šiuolaikinio šokio metų įvykis Baltijos šalyse sveikina Vilnių su 700-uju gimtadieniu! Festivalis kviečia reflektuoti gyvenimą per kūno ir emocijų pasakojimus, netgi pasitelkia dirbtinį intelektą (AI).

www.newbalticdance.lt

Daugiau

www.700vilnius.lt

www.vilnius-events.lt

Atraskite patys

**Vilniaus miesto kino festivalis
„Kino pavasaris“ kovo 16–26 d.**

PIRMASIS MŪSŲ PASIMATYMAS ĮYKO SEPTINTĄ VAKARO PRIE KATEDROS.

TAIP VISKAS IR PRASIDĖJO...

**Neakivaizdinis
VILNIUS**

www.neakivaizdinisvilnius.lt

FB: Neakivaizdinisvilnius

IG: neakivaizdinis_vilnius

Mobiliąją programėlę
„Neakivaizdinis Vilnius“
galima atsisiųsti

Leidinyas apie mažiau atrastas Vilniaus erdves ir asmenybes.

LEIDĖJAI: Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Užsienio ryšių ir turizmo skyrius

TEKSTŲ AUTORIAI: Rugilė Audenienė, Jurga Vilė, Sonata Žalneravičiūtė, Marius Morkevičius, Jurgita Ogulevičiūtė-Guehlke,

Mykolė Ganusauskaitė, Gabija Lunevičiūtė, Dovilė Štuikienė, Donatas Jokūbaitis, Rūta Miškinytė

VIRŠĖLIS: Mariaus Morkevičiaus nuotr.

TURINYS: AUKSO ŽUVYS

TURINIO REDAKTORĖ: Rugilė Audenienė

MAKETAS: Vilma Černiauskaitė

KALBOS REDAKTORĖ: *Ne atbulą ranka*

TIRAŽAS: 10 000 egz. (platinamas nemokamai)

ISSN 2669-025X